STRIP SCHRIFT

Maandblad / Nr. 167 / Losse nummers f 6,— / Bfrs. 124

3 Sf 18/03/93

Richard Corben

Jan Strnad

Michel Vaillant

Doonesbury

STRIP
SCHRIFT

nr. 167 – 17 jaargang, 1983

Uitgegeven door Vonk/Uitgevers B.V. voor Het Stripschap, Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 sept. 1968.

Redaktie: Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam (020-250975).
Uitgevers: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, 3700 AK Zeist, tel. 03404-52292 (ná 17.00 uur: 030-791496), telex 70042.
Advertenties: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, 3700 AK Zeist, tel. 03404-52292, tst. 24.

Klachten over bezorging, adreswijzigingen en inlichtingen over abonnementen uitsluiten via Postbus 420, 3700 AK Zeist.

Redaktie: Hans van den Boom, Kees de Bree, Har Brok, Jac Drewes, Rob van Eijck, Hans Frederiks, Peter de Raaf.

Vaste medewerkers: Annelies Heidstra, Wim van Helden, Rob Möhlmann, Nico Noordermeer, Ernst Pommerel, Mat Schifferstein, Jan Smet, Hennie Wesseling, Rein van Willigen.

Vormgeving: Hans Frederiks.

Stripschrift is verkrijgbaar:
- via een lidmaatschap/abonnement à *f* 62,—. Postgiro 1513000 of bankrekening 42.11.38.114, beide t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.
- via een abonnement (jan. t/m dec.) à *f* 47,50. (buitenland *f* 59,—.
- via een CJP-abonnement à *f* 42,75.
- losse nummers (ook verkrijgbaar in de boekhandel) á *f* 6,— Dubbele nummer *f* 8,—. Postgiro 209948 t.n.v. 'Stripschrift' te Zeist.

Houders van een CJP-paspoort dienen zich via hun CJP-buro op te geven.
Lopende (bestaande) abonnementen kunnen eerst worden omgezet in het komende kalenderjaar.
Abonnementen op Stripschrift, opgegeven in de loop van een kalenderjaar, omvatten alle in de desbetreffende jaargang te verschijnen nummers.

Distributie voor België: Persagentschap Vervoer en Distributie, Klein- Eilandstraat 1, 1070 Brussel, tel. (02) 5240130.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stripschrift en auteurs.

De verantwoordelijkheid voor de geplaatste artikelen berust bij de auteurs.

ISSB BR. 0165-845.

Druk: Vonk Zeist.

Redaktioneel

Met dit nummer gaat *Stripschrift* zijn zeventiende jaargang in. Normaal gesproken een leeftijd om onderhand met beide benen op de grond te staan en om met het nodige zelfvertrouwen het leven tegemoet te treden. Redenen voor zelfvertrouwen zijn er wel als we de Lezerstoptwintig leggen naast de redaktionele toptwintig, maar desondanks is het terrein dat we proberen te bestrijken zo omvangrijk dat in dit nummer bijdragen over Corben, Doonesbury, Jean Graton en Bob de Moor de (onsamenhangende) inhoud moeten vormen. Met ieder nummer dat we uitbrengen trekken we gevestigde auteurs vóór en verwaarlozen we jong talent. We zijn ons daarvan pijnlijk bewust, maar het is niet anders. Het gehele terrein gelijkmatig verdeeld overzien zou een wekelijkse frekwentie van *Stripschrift* nodig maken... Als lezer heeft u door uw bijdrage aan de Toptwintiglijstjes al een aardige indikatie gegeven van uw voorkeur, maar u kunt uw voorkeur ook uitvoeriger toelichten door de inzending van kopij. U kunt ons wijzen op werk dat ten onrechte aan onze aandacht ontsnapt is, op bijzonder materiaal waarover u beschikt of op aktiviteiten die u op ons terrein ontwikkelt. Laten we u vooral wat dat betreft een goed nieuwjaar toewensen!

Har Brok

Inhoud

De wereld van Richard Corben: van nooitland naar nooitland. Jac Drewes probeert er achter te komen wie Richard Corben nu eigenlijk is en wat hem beweegt... (Een deel van deze analyse verscheen eerder in het blad 'Comix' 3

Jan Strnad, een bezield scenarist. Van sex tot Spiderman! Kees de Bree geeft een overzicht van de carrière van de scenarist Jan Strnad die begon met scenario's voor Corben en uiteindelijk bij comics-gigant Marvel belandde 8

Lamme Lems Liefde, een strip uit Corbens undergroundtijd 12

Bob de Moors koers naar het goud, een bespreking van de albums van 'Cori' door Har Brok 19

Corto Maltese, het onechte kind van Mata Hari en Marco Polo, een bespreking van het album 'Corto Maltese in Siberië' door Jac Drewes 20

'Michel Vaillant', Jean Graton geeft zich tegenwoordig zelf uit. Jean Graton vertelt over zijn eigen uitgeverij 22

Postriptum 23

De eindscore van 1982. Wat was het beste album volgens de Stripschriftredactie en wat vonden de lezers? 24

De ontluisterende werkelijkheid van Doonesbury. Een inleiding van Kees de Bree op de Doonesbury-strip die Stripschrift regelmatig gaat plaatsen 28

Nieuws 31

Het Stripschap 34

De wereld van Richard Corben: van Nooitland naar Nooitland

door Jac Drewes

Wie de gebeurtenissen in de stripwereld ook maar enigszins oppervlakkig volgt, is ongetwijfeld wel eens werk van de Amerikaanse tekenaar Richard Corben tegengekomen. Corben is de laatste tien jaar ontzettend populair geworden en gebleven. Geen vooraanstaand stripblad kan het zich permitteren niet regelmatig werk van deze nieuwe meester te publiceren. Om Corben in werkelijkheid tegen te komen, is echter veel moeilijker. En dat niet alleen omdat hij helemaal in Amerika woont. De erkenning die hij ook in Europa heeft gekregen, is gigantisch. Hij wipt dan ook regelmatig over naar het 'Avondland', om op boeken- en stripbeurzen zijn werk te promoten, of om op een zogenaamde stripconventie zijn zoveelste prijs in ontvangst te nemen.

Zo openhartig en extrovert als hij uit zijn werk naar voren schijnt te komen, zo gesloten en ingetogen is hij, als men hem probeert te laten praten over zijn werk. Interviews maken hem huiverig en tot nu toe is het alleen zijn vriend en min of meer vaste scenario-schrijver Jan Strnad gelukt om een ook voor Corben zelf bevredigende woordenstroom aan hem te ontlokken. Maar dat was al in 1973 (in Infinity 5) en er is sinds die tijd veel gebeurd. Een recente poging tot verbale portrettering van Brad Balfour in Heavy Metal leverde na plaatsing van het interview – nog wel in drie afleveringen, zo bijzonder vindt men Corbens woorden – alleen een afwijzende boze brief van de geïnterviewde op. Daarmee werd elke poging tot interpretatie van de man en zijn werk door hemzelf weer onmiddellijk op losse schroeven gezet.
Mensen die het hebben meegemaakt, weten overigens te vertellen, dat hij, als hij maar niet het idee heeft dat je alles opschrijft wat hij zegt, een hele gezellige prater kan zijn.

Wie is Richard Corben?

Richard Corben is geboren in Sunflower in de Amerikaanse Staat Kansas in 1940. Hij woont nog steeds in Kansas City, in voor een zo fantasierijk man verbazingwekkend gewone omstandigheden. Hij is heel keurig getrouwd met Donna en ze hebben een dochter Beth. Zijn loopbaan als tekenaar en animator is aanvankelijk nogal traditioneel geweest. Natuurlijk las hij als generatiegenoot de comicbooks met Tarzan en Superman in zijn jeugd, en deze voorliefde voor jungle-helden en super-helden zal hem ook bijblijven.
Maar vooral verkeerde hij in de gezegende omstandigheid zijn jongensjaren te mogen doorbrengen ten tijde van de opkomst, de bloei en de ondergang van de zogenaamde E.C.-comics, de Entertaining Comics van uitgever William M. Gaines, die zo'n grote groep van belangwekkende tekenaars hebben opgeleverd. Richard was er een grote fan van, vooral van het werk van Jack Davis, Wallace Wood, Alex Toth, Reed Crandall en Graham Ingels. Veel van het werk van Corben staat ook duidelijk in de traditie van de E.C.-horrorverhalen in Tales from the Crypt, Haunt of Fear en Vault of

Uit 'Bloodstar'.

Horror en de SF-verhalen in Weird Science en Weird Fantasy.
Na zijn tekenopleiding koos hij echter niet voor het striptekenen, maar voor animatie. Hij ging werken bij Calvin Workshop, een commerciële animatiestudio. Daar werkte hij jarenlang mee aan advertentiemateriaal, maar er werden ook films gemaakt, gewoon voor de verkoop.
Met één daarvan verwierf Corben grote bekendheid. Het was Neverwhere (Nooitland), een mengeling van speel- en animatiefilm, die grote indruk maakte bij zowel tekenfilm- als stripliefhebbers.
De film is bekroond en in de zeventiger jaren tot vervelens toe vertoond op allerlei comicconventies (een soort stripdriedaagse in Amerikaanse stijl) en tekenfilmfestivals.
Een groot deel van zijn fabelachtige striptechniek heeft Corben in deze periode opgedaan; het werken naar levensechte modellen, eventueel nagebootst in kleifiguren om zoveel mogelijk natuurgetrouwe beweging en houding te kunnen weergeven, de speciale 'camera'-optieken, en vooral de weergaloze manier van kleuren.
Door het persoonlijke succes met Neverwhere begon Corben aan andere mogelijkheden te denken. Hij begon terug te keren naar de jaren van zijn jeugd en zocht aansluiting bij het zogenaamde fandom. Vooral de al genoemde E.C.-comics hadden een heel bijzonder fenomeen in werking gesteld. Liefhebbers van deze comics gingen zich aaneensluiten in clubs en gaven een grote stroom van blaadjes uit, die zij onder elkaar verspreidden en waarin zij probeerden de verloren gegane gemeenschappelijke droom van de E.C.-verhalen

levend te houden. Zij noemden zichzelf EC-fanaddict, om niet alleen hun voorkeur, maar ook hun verslaafdheid aan deze stripverhalen te onderstrepen. Het zou het begin vormen van een meer algemene beweging van verknochtheid aan strips, zoals wij die tegenwoordig ook in Nederland kennen.
Corben begint mee te werken aan deze blaadjes (fanzines). Ook stuurde hij tekeningen op naar het enige blad dat in de zestiger jaren probeerde iets van de oude E.C.-traditie in ere te herstellen: Creepy en Eerie van de uitgever James Warren.
Zijn eerste illustraties zijn dan ook verschenen in een fanzine, de Voice of Comicdom, aan het eind van de zestiger jaren. Het zou het begin vormen van een indrukwekkende carrière als striptekenaar.

Richard Corben underground

Er was nóg een plaats, waar een warme liefde bestond voor de comics uit de E.C.-traditie, namelijk bij de toen opkomende underground-comix. Hoewel Corben nu niet direct beschouwd moet worden als een hippie, revolutionair of anarchist, werd hij toch geboeid door de waardering voor de E.C.-comics, die uit veel undergroundstrips sprak. Waarschijnlijk is een groot deel van de aantrekkingskracht en de bloei van de E.C.-comics te danken geweest aan de vrijheid, die de tekenaars en schrijvers bij E.C. van hun uitgever kregen. Zaken, waar men liever niet over spreekt, laat staan in stripverhalen aan kinderen voorschotelt, zoals moord, verminking, monsterlijke mensen, drugs, geweld en oorlog, werden in deze comics vrijelijk in beeld gebracht, zij het met een specifieke dubbele bodem. Vaak werd op geraffineerde wijze in beeld gebracht, waar deze dingen toe leiden, en werd de hypocrisie van mensen, die ze de wereld uit wilden hebben door heel hard: 'DAT mag niet!' te roepen fijntjes aan de kaak gesteld. Dat deze roepers, met als grote voorman Dr. Frederick Wertham, uiteindelijk hun zin kregen en ook de E.C.-comics lieten verdwijnen is te betreuren, maar regelmatig ontstaan er nieuwe bewegingen, waarin ook voor het stripmaken een nieuwe vrijheid wordt opgeëist. En de underground-comix vormden zo'n beweging. Dus kwam ook Corben daar terecht.
Hij had in eigen beheer een comicbook met een aantal verhalen uitgegeven, maar door de geringe afzetmogelijkheden was dat een doodgeboren kindje. Toen bood Last Gap Eco Funnies aan het uit te geven. Het werd Fantagor 1, de eerste in een rij van undergroundcomix met werk van Corben (1970). Al snel werd aan hem gevraagd ook verhalen te maken voor de al bestaande series van deze underground-uitgeverij, Slow Death en Skull, het laatste met het oude E.C.-vignet op de omslag, om de traditie aan te geven. In Slow Death 2 verscheen 'How Howie made it in the real world', en in Skull 2 en 3 'Lame Lem's Love' en 'Horrible Harveys House!', titels met duidelijke E.C.-trekjes. De laatste twee verhalen werden in- en uitgeleid door Gurgy Tate (een woordspeling op 'gurgitate = braken), zoals dat bij de E.C.-horrorverhalen door de 'Cryptkeeper', 'Vaultkeeper' en 'The Old Witch' gebeurde, en nu nog in Creepy en Eerie door 'Uncle Creepy' en 'Cousin Eerie'. In het inmiddels zeer beroemd geworden verhaal 'Rowlf' zien we Gurgy nog een keer terug. Al snel kreeg Corben grote erkenning, zowel binnen als buiten undergroundkringen. Op de Calvins Workshop was men echter minder te spreken over zijn undergroundwerk en hij moest zijn baan opgeven. Daardoor ging hij noodgedwongen zelf ook underground. In de kelder van zijn huis richtte hij een atelier in, compleet met allerlei technische voorzieningen, voor elektronische kleurscheiding. Als verdere hommage aan E.C. ondertekende hij veel van zijn eerste verhalen voor underground met 'Gore', zoals Graham Ingels zijn E.C.-verhalen onder het pseudoniem 'Ghastly' liet verschijnen. Al snel werd dan ook de nieuwe werkruimte van Corben 'Gore's' Dungeon' genoemd.

Terug naar Nooitland

Pas echt indruk maakte Corben echter met het in 1971 verschijnende verhaal 'Cidopey' in 'Up from the deep'. Het was het eerste verhaal in kleur, iets wat bij de underground-comix tot dan toe ongebruikelijk was. Dat Corben mooi kon kleuren, was natuurlijk al bekend uit zijn animatiewerk en omslagen, maar zijn kleuring van dit verhaal, waarin in een ogenschijnlijk lieflijke omgeving zowel gevoelige erotiek en sex, als bruut en onbegrijpelijk geweld in beeld worden gebracht, wekte bewondering, ondanks de povere druktechniek. Corben ging meer verhalen in kleur maken voor een vervolg op zijn eigen blad Fantagor (2 t/m 4) en Grim Wit 2. Daarin verscheen – naar later zou blijken het eerste deel – van het verhaal Den, een verstripping van Neverwhere (1973). Het betekende tegelijkertijd de afsluiting van zijn undergroundperiode, en het begin van een stormachtige carrière als wereldvermaard striptekenaar.
Hoewel hij al jarenlang met veel succes gewerkt had als filmanimator, begon Richard Corben zijn carrière als striptekenaar bij de underground-comix. Vooral zijn voorliefde

Achterkant omslag van 'Grim Wit' nummer een.

SKULL's GOT HORROR!
GRIM WIT's GOT ALL THAT AND MORE BETWEEN ITS COVERS!
ALL KINDS OF NEAT STUFF IN ADULT COMIX THESE DAYS.
BUY 'EM!

Vroeg undergroundwerk van Corben

voor de EC-comics, die voor de underground-tekenaars en belangrijke inspiratiebron vormden, speelde daarbij een rol. Toch was Corben er niet vies van om ook in het meer officiële stripwereldje aan de bak te komen. Hij stuurde illustraties naar vele van de eind zestiger jaren in opkomst zijnde stripfanzines, ook naar de fanrubriek van de magazines *Creepy* en *Eerie,* waarmee uitgever James Warren een poging had gedaan het oude EC-tijdperk te laten herleven. Zijn eerste tekeningen werden geplaatst in Eerie 16 (juli 1968), met op dezelfde pagina beginnerswerk van een andere fan: Bruce Jones, iemand die in de verder carrière van Corben nog een rol zou spelen. Zijn eerste professionele werk voor Warren was het zes-pagina verhaal 'Frozen Beauty', dat in zwart/wit verscheen in Creepy 36 (november 1970). Corbens underground-aktiviteiten en zijn werk voor het meer officiële stripcircuit hebben dus enige jaren parallel gelopen. Verbindend element was vooral de aansluiting die gezocht werd bij de EC-traditie.

Corbenkleur

Al spoedig werd Richard Corben stevig omarmd door Warren en de lezers van zijn magazines. In totaal heeft hij voor Creepy, Eerie en Vampirella een veertigtal episodes getekend. De laatste was 'Bookworm' in Creepy 103 (november 1978). Vlak daarvoor was in het nieuwe Warrenblad *1984* nog de fotostrip 'Ogre' verschenen, die eerder in Metal Hurlant 28 was gepubliceerd, en dat in 1984 in een gecensureerde versie uitkwam. Een verkrachtingsscène werd in de Warrenversie wat afgezwakt, het afhakken van het hoofd van de dader werd echter integraal overgenomen! Het zou niet het enige geval van censuur in Corbens nadagen bij Warren blijven. Oorspronkelijk maakt hij voor Warren alleen maar zwart/wit-verhalen, eenvoudigweg omdat de Warren-magazines toen in zwart/wit werden uitgegeven. Maar de geweldige kleurtechniek van Corben was inmiddels niet onopgemerkt gebleven. Vooral in zijn eigen underground-comix had hij al laten zien over een aparte kleurtechniek te beschikken, met voor strips tot dan toe ongebruikelijke effecten. Deze 'Corbenkleurtechniek' is even simpel, als verrassend. In zijn animatieperiode was hij in aanraking gekomen met de nieuwste technieken van kleurenscheiding. Toen hij de officiële studio vaarwel had gezegd en in meer primitieve omstandigheden in 'Gore's Dungeon' moest werken, kwam hij op het idee het procedé om te draaien. Niet meer eerst kleuren en dan de kleuren ten behoeve van de reproductieproces op een of ander manier scheiden, nee, de kleuren direkt gescheiden opbrengen, zodat aan iedere primaire kleur apart aandacht kan worden gegeven. Op een foto van de tekening worden de kleuren op doorzichtige overlays aangebracht, waarna er achteraf fotografisch één geheel van wordt gemaakt. De afzonderlijke facetten van de tekening krijgen op die manier een eigen kleuracent, nog altijd het belangrijkste kenmerk van de Corbenstrips.

Deze techniek werd door Corben voor het eerst toegepast voor Warren in 1973, toen deze juist ten behoeve van Corben met een kleurenkatern in zijn magazines starte. Ook voor het nieuwe Spirit-magazine, dat Warren in 1974 uitbracht deed Corben kleur: een verhaal in nummer 1 en de omslag van nummer 3. Vele prachtige verhalen in kleur zijn in Creepy verschenen, zoals Judas (in 62), An angel shy of hell (64), The Raven (67), en vooral: In Deep (83). In Eerie verscheen de 'Child'-trilogie (57, 58, 60) en ook in Vampirella verschenen vier verhalen in kleur (30, 31, 33 en 34).

Censuur

Maar er bleven ook zwart/wit-verhalen van Corben verschijnen, zoals Pinball Wizard (Cr. 66) en The Oval Portrait (Cr. 69). In Eerie verscheen de prachtig trilogie: Within you, without you, Time and time again, en Years and mind forever, voor mij het hoogtepunt uit Corbens Warrenwerk (77, 79 en 87), naar een subliem scenario van de al genoemde Bruce Jones.

In de zeventiger jaren bepaalde Corben met deze verhalen grotendeels het gezicht van de Warren-magazines en hij bracht het zelfs tot een min of meer eigen blad: *Comix International,* waarin in vijf nummers een groot aantal Corben-verhalen werd herdrukt. Van dit blad verscheen later een Spaanse versie, en recent in *Comix* een nederlandse. Na het stoppen van Comix International werden nog Corben-strips herdrukt in Eerie 86 en recent in Creepy 132. De trilogie met Bruce Jones werd integraal herdrukt in Eerie 97, waarbij wederom een wonderlijke staaltje van censuur te constateren viel. Hoewel de herdruk maar net een jaar na de eerste verschijning plaatsvond, was de toch anders niet kinderachtige Warren Corbens rondborstige beeldspraak opeens teveel geworden. De vrouwelijke

hoofdpersoon was in de herdruk voorzien van een b.h. van een model, dat je op de Amsterdamse Albert Cuypmarkt nog wel eens in een partijtje waterschade ziet. Ook in de nederlandse versie van het verhaal (in: Diepten) is deze gekuisde versie terechtgekomen. Een zowel voor Corben, als voor Warren ongebruikelijk en onbegrijpelijk iets, gezien de grote hoeveelheid bloot, die beiden in hun werk doen.

Bloodstar

Uiteraard was het talent van Corben niet alleen Warren opgevallen. Ook de officiële comicbook-industrie stelde, na de undergroundsuccessen van Corben, pogingen in het werk om dit nieuwe talent aan zich te binden. Grote namen als Joe Kubert en Stan Lee kregen echter nul op het request. Dat werd door hen nogal verbijsterend ontvangen, gewend als ze waren aan de grote gretigheid, waarmee jonge tekenaars gewoonlijk op hun voorstellen ingingen. Meer succes had Gil Kane, die een serie zogenaamde *Graphic novels* produceerde, zoals zijn eigen Blackmark en Doc Savage: geïllustreerde verhalen met de tekst in kaders, inhoudelijk nog sterk geënt op de populaire superhelden- en sword & sorcery-thema's van de comicbooks.
Corben accepteerde het maken van een strip, Bloodstar, naar een scenario van John Jakes, John Pocsik en hemzelf, en gebaseerd op een verhaal van Robert E. Howard. Dit eerste lange verhaal van Corben kwam in 1976 als boek uit, en is, mede omdat Corben zelf er de rechten niet van heeft, pas recent in bladen als Heavy Metal, Metal Hurlant en de nederlandse 1984 verschenen. In dit verhaal laat Corben zijn held wonderlijke werelden binnentreden via een grote boem, dit keer niet veroorzaakt door een kernoorlog, maar door de samensmelting van onze zon met een andere. Het is hoofdzakelijk gewijd aan het levensverhaal van de oude Bloodstar, verteld aan de jonge Bloodstar.

Al eerder had Corben bewezen ook in langere verhalen goed uit de voeten te kunnen, zoals in Rowlf (1971), The Beast of Wolfton in Grim Wit 1 (1972) en de genoemde Warren-trilogieën. Ook het verhaal Den in Grim Wit 2 (1973) naar de film Neverwhere leende zich uitstekend als start voor een lang epos. In Europa was inmiddels een grote waardering voor het werk van Corben ontstaan en met name het toen smaakmakende blad Métal Hurlant vroeg om meer Corben. In 1975 startte men met Den I, maar na vier afleveringen moest men stoppen. In 1976 verscheen de tweede episode nog in het andere dure Corbenboek naast Bloodstar: Richard Corbens Funny Book. Corben voltooide het verhaal echter pas in 1977, toen het in Heavy Metal ging lopen (nrs. 1-13). In Nederland verscheen het in Gummi en kwam bij Espee als album uit. Het werd voor vele liefhebbers de eerste kennismaking met Corbens werk, ook al omdat de dure Bloodstar-uitgave niet te krijgen was. Al snel volgden nu meer lange verhalen, zoals de New Tales of the Arabian Nights, op een scenario van zijn vriend Jan Strnad (1979), herdrukken van Rowlf en The Beast of Wolfton in Heavy Metal (1980) en Mutant World in 1984 (nrs. 1-8). Ook van de kortere undergroundverhalen kwamen bundelingen in boekvorm op de markt, zoals het al genoemde Funny Book, Ogre in Frankrijk, The Odd Comic World of Richard Corben (Warren) en in Nederland'Elf gruwelijke verhalen' (Semic).

Het is moeilijk overzicht te krijgen over al het werk van Corben. Sinds zijn vertrek bij Warren heeft hij zijn zakelijke belangen ondergebracht bij Joseph Toutain, die natuurlijk het werk van Corben bij voorkeur in zijn eigen bladen ziet verschijnen. Maar ook Heavy Métal en Metal Hurlant blijven om Corben vragen. Na de magazineverschijning van Bloodstar is Heavy Metal in het septembernummer van 1981 begonnen met Den II. Daarmee houdt Corben zich aan de termijn van vier jaar, die aan het eind van Den I genoemd wordt. Het is te hopen, dat tweede delen van Bloodstar, New Tales of the Arbian Nights en Mutant World korter op zich zullen laten wachten.

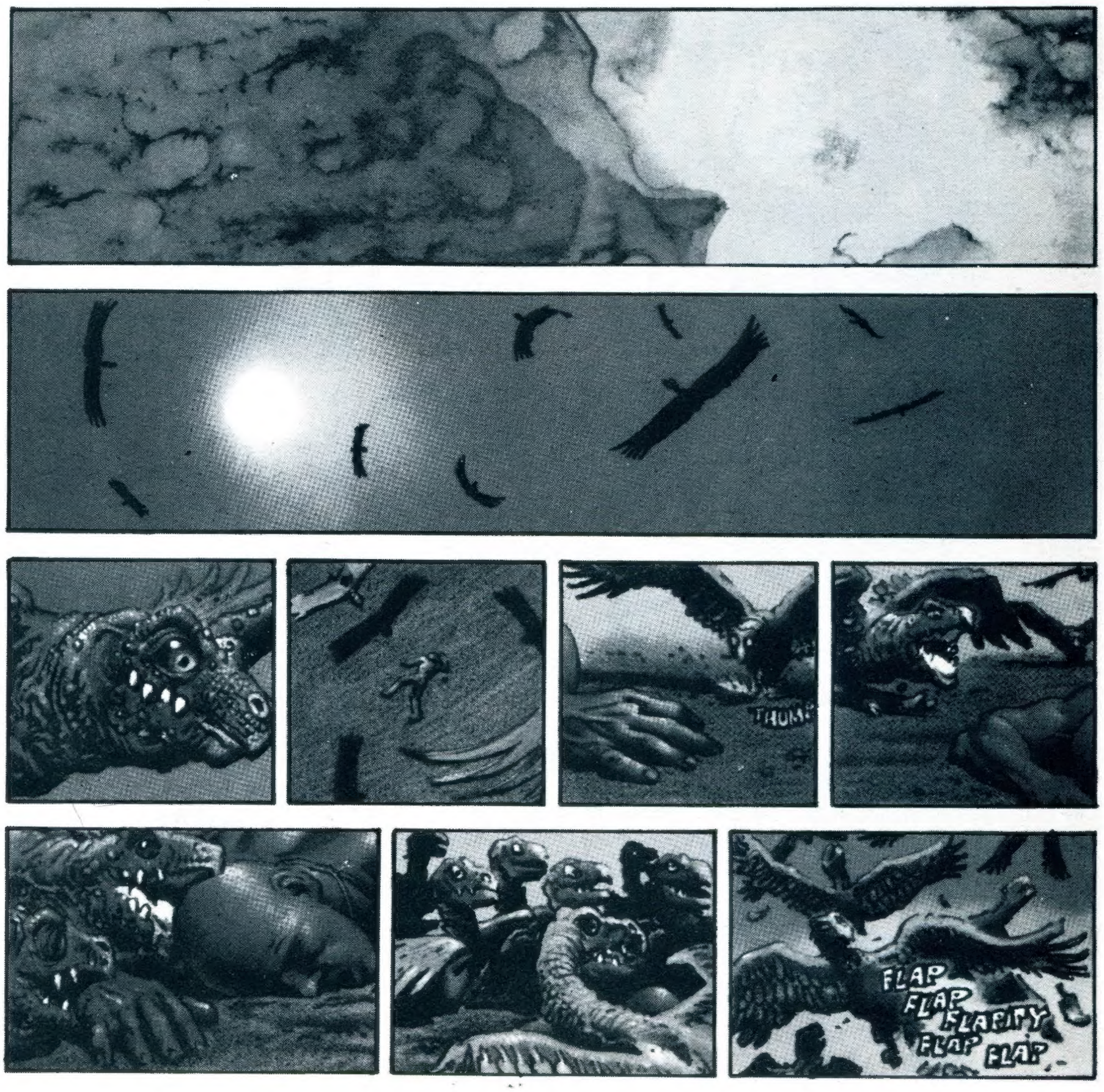

Uit 'Neverwhere'.

RAWWUCH
BOP
ROWLF?
CHOMP
BUMP
KREEK
YAARRRRR
WHAM
WHAM
BONK

Jan Strnad, een bezield scenarist. Van sex tot Spiderman!

door Kees de Bree

Het is een lange weg van de undergroundcomics met al hun vrijheden naar de industriele vervaardiging van stripseries zoals die door Marvel worden gemaakt. Jan Strnad volgde die weg, enthousiast en bezield werkend. De vaste scenarist van Richard Corben werd free-lance medewerker voor Marvel waar hij twee verhalen van Spider-man maakte. Een portret van een goed maar onbekend scenarist.

Jan Strnad, geboren op 2 oktober 1950 in Wichita, Kansas is er altijd rond voor uitgekomen dat hij zijn carrière goeddeels aan zijn vriend Richard Corben te danken heeft. Uitgevers zagen hun samenwerking in het begin met lede ogen aan, maar zelf had hij er een duivels plezier in. In 1973, toen Strnad een interview maakte met Corben voor het blad Infinity begon hij als volgt: 'Ik heb een boel aan Richard Corben te danken. Hij hielp me de wereld van de undergroundcomics binnensluipen. De uitgevers moesten mijn verhalen accepteren als zij Rich's tekeningen wilde. Ik heb nog meer aan hem te danken. Hij was er de oorzaak van dat ik het huis van mijn vriendin werd uitgeschopt toen haar ouders zijn tekeningen vonden in de auto van het meisje'.
Of hij het verlies van het meisje betreurde vermeldt de historie niet, maar dat hij in die dagen alles had opgegeven om met Corben samen te werken is zeker. Niet dat het Strnad's eerste kans was om in de stripbusiness aan werk te komen. Terwijl hij nog op de universiteit zat begon hij als tiener verhalen te schrijven voor de horrorbladen *Creepy* en *Eerie* van Warren Publications, maar de vrijheid van werken was gering en de beloning navenant. Met zijn kennismaking met Corben ging er een nieuwe wereld voor hem open. Er was een directe vorm van samenwerking en hij hoefde niet meer, zoals bij Warren, maanden te wachten om te zien hoe tekenaars zijn teksten hadden verwerkt en verminkt.

Individuen

Het betekende niet dat Strnad en Corben iedere letter met elkaar in nauw overleg in de tekening zetten, integendeel. Corben zei in die tijd: 'Jan en ik experimenteren met het idee van stripschrijver en striptekenaar als twee afzonderlijke individuen. Voor comix is dat een nieuw idee, maar we doen het en het gaat goed'. Op die manier kwamen bijvoorbeeld 'To spear a fair maiden' in Fantagor en alle Fever Dreams-verhalen tot stand. Ze legden elkaar duidelijk uit wat ze wilden, hielden rekening met elkaar en kwamen tijdens de produktiefase bij elkaar zonder dat ze elkaar hun mening opdrongen of wijzigingen eisten. Intussen studeerde Jan verder. Hij slaagde cum laude in de Engelse Literatuur en kreeg in 1973 verschillende onderscheidingen voor creatief schrijven. Van zijn werk met Corben kon hij niet leven en dus nam hij er een gewone baan naast, terwijl hij in zijn vrije tijd de *Mutant World*-serie met Corben maakte.
Ook schreef hij tal van verhalen in het science fiction en horrorgenre voor vrijwel alle Amerikaanse stripfanzines terwijl hij ook artikelen over strips en interviews verzorgde. Halverwege 1977 besloot hij zijn vaste inkomen dat hij had als administratief- en onderzoekscoördinator bij een vooraanstaand kantoor voor sociale zaken op te geven, voor het wankele beroep van 'freelance schrijver'.
Het werden niet alleen stripverhalen maar voornamelijk reklameboodschappen, advertentie- en promotiemateriaal, jaarverslagen en maar liefst materiaal voor zestien politieke campagnes in diverse staten van Amerika. Zijn bemoeienissen in de stripindustrie beperkten zich tot incidentele samenwerking met Corben *(Tales of the Arabian Nights)* en twee Spider-man verhalen voor Marvel. In het begin stelde hij zich er veel van voor. Jim Shooter had hem benaderd met de mededeling dat hij goede schrijvers nodig had en Strnad voelde zich

gestreeld. Hij had beter naar Corben moeten luisteren die in het begin van de jaren '70 al zei: 'Die Marvelmensen zitten zo vastgebakken aan hun eigen werkwijze dat ik binnen de kortste tijd geen plezier meer in mijn werk zou hebben als ik bij hun terechtkwam!' Het was een voorspelling die precies opging voor Strnad.

Arbeidsvreugde

Het eerste half jaar werkte hij met plezier tot hij ontdekte dat zijn arbeidsvreugde drastisch afnam. Hij ergerde zich aan het feit dat je voor een plot 50 dollar krijgt of je nu een lange, gedetailleerde en doorwrochte plot inlevert of een korte plot. Een bedrag dat wordt afgetrokken van het bedrag dat de schrijvers krijgen als ze hun script later inleveren. Strnad die zich liefst een week lang over het schrijven van een uitgewerkte plot had gebogen, bedacht zich wel tweemaal omdat je van 50 dollar niet lang kunt leven. Een ander punt dat Strnad mateloos ergerde was dat hij zijn teksten moest inleveren en dat die naar de tekenaar gingen die de strip erbij moest maken zonder dat hij dan nog enige zeggenschap had over de manier waarop de tekst verwerkt moest worden. Nog voordat hij de dialogen moest schrijven had de tekenaar zijn paginaindeling gemaakt, de balloonruimte aangegeven en het enige wat Strnad dan nog kon doen was zijn oorspronkelijke tekst zo bewerken dat hij in de balloonruimte paste. Als hij maanden nadat hij zijn tekst had ingeleverd de strip terug kreeg met de lege ballons was zijn 'voeling' met het verhaal allang verdwenen. Hij had het idee dat de eerste de beste werkstudent net zo goed wat tekstjes kon invullen in de van stereotypen vergeven Spider-man verhalen.
Zijn pogingen om de figuren wat meer uit te diepen, wat meer karakter mee te geven mislukten. Omdat de Spider-man verhalen vaak van de ene scène naar de andere springen moest hij tegen zijn zin teksten schrijven als: 'Op dat moment...', 'Intussen...', 'Elders'. Hij besloot ze zoveel mogelijk weg te laten maar redakteur Tom DeFalco voegde ze op eigen houtje weer aan de strip toe. Zo voegde hij ook onnodige teksten toe aan Strnad's dialogen. Op een plaatje waar duidelijk zichtbaar een heer de deur uitloopt voegde DeFalco toe: 'Now he's leaving'. Een volstrekt onnodige en irritante toevoeging voor een letterweger als Strnad. Hij moest ook op redaktioneel advies balloons toevoegen waarin werd verwezen naar vorige verhalen zelfs als daar wezenlijker informatie voor moest worden weggelaten.
Marvel zei dat men daar continuiteit mee verkreeg. Strnad schreef in het blad Comics Journal ironisch wanhopig wat continuiteit te maken had met alleen in de tekst opvoeren van een persoon (niet in beeld) en vervolgens in een voetnoot verwijzen naar een verhaal met die niet in beeld gebrachte persoon.
Bovendien kreeg Strnad al snel tabak van een stripfiguur waarvan alle grenzen als afgebakend zijn, waarvan het karakter in steen uitgehakt is en volgens redakteuren weinig mag veranderen. Voor hem komen de plotontwikkelingen voort uit de karakters. Wat er in een verhaal gaat gebeuren hangt af van welke aspekten van dat karakter de schrijver op een bepaald moment wil meedelen. Later kunnen er andere karaktereigenschappen aan de orde komen die het verhaalverloop stimuleren. Dat ziet Strnad als het ideale stripschrijven: 'Creating a living person and revealing, through action, the more interesting facets of his personality'. Strnad vindt dat als er geen karakterontwikkeling is, als de figuren zich alleen bewegen binnen de afgebakende grenzen er nooit veel spanning en avontuur kan zijn. Als voorbeeld van het allereerste embrionale stadium waarin hij denkt als hij een strip schrijft noemt Strnad *New Tales of the Arabian Nights*. Daarin begint hij met een karakterbeschrijving:

'Our initial view of Sindbad shows us his flaws: he is shallow and irresponsible, self-centered, willing in a weak moment to sacrifice his emotional treasures in pursuit of momentary thrills. He is drawn into an adventure that costs him his wordly goods, the live of his friends, and his selfesteem. Only when his pride is thoroughly shattered he can begin to rebuild his spirit and finally achieve hapiness through selflesness and humility.'

Geen woord over duivels, zombies of draken. Op het moment dat Strnad aan een verhaal begint denkt hij nog niet aan gebeurtenissen, maar allereerst aan karakters, hun emotionele ontwikkelingen en hoe het gezien zijn karakterstruktuur af moet lopen. Daarna pas denkt hij aan een invulling van het verhaal.

Is het een wonder dat hij vastliep bij het maken van de Spider-man verhalen? Dit alles: de slechte betaling, de late betaling (als een tekenaar zijn tekst een half jaar bij zich zou houden om de tekeningen te maken, zou hij al die tijd niet uitbetaald worden), de onmogelijkheid om de verhalen voort te laten vloeien uit de karaktertekening, de belabberde tekstindeling in de tekeningen, het gedwongen toevoegen van verwijzingen en overlapteksten en met name het ongeoorloofde schrappen en bijvoegen van zinloze teksten door Marvelredakteuren, dit alles maakte dat Strnad het na 2 Spider-man verhalen voor gezien hield.

Hij besloot daarna zijn creatief talent, waar hij ooit hoge ogen mee gegooid had, op een hoger plan te etaleren. Onlangs is dan ook met groot succes zijn roman *Snoids* uitgebracht. Meer dan 20 jaar in de stripwereld vertoeven gaat echter niet in je koude kleren zitten, vandaar dat hij regelmatig uitstapjes maakt naar zijn oude liefde. Met Richard Corben maakte hij de strip *Jeremy Brood* en met de uit Hawai afkomstige tekenaar Dennis Fujitake maakte hij *Dalgoda*.

Voor de nabije toekomst heeft hij op zijn programma, meer romans, meer grafische novellen maar bovendien een ongestruktureerde levensstijl die hem, zolang als hij het volhoudt, uit de klauwen van het establishment kan houden. Niet uit weerzin, maar gewoon omdat zijn creativiteit binnen dat establishment niet tot volle ontplooiing kan komen.

Jan Strnad met Richard Corben.

WELKOM, VREES VRETERS! ROBBIE ROCHEL VERTELT JULLIE WEER EEN GRUWEL VERHAAL! EN HIER IN HET MOERAS ZIJN VEEL GRUWEL-VERHALEN TE VERTELLEN! NEEM NOU LAMME LEM HIER! Z'N VRIENDIN IS SWEET BELLE, HET LIEFSTE EN MOOISTE WEZEN DAT LEM OOIT GEHAD HEEFT!

LAME LEM'S LOVE

OH!... EEN BLOEM! DIE PLUK IK VOOR BELLE...

DAT ZAL ZE LEUK VINDEN... ZE HOUDT VAN BLOEMEN! SJA!

HEH! HEH! HEH! IK SLUIP NAAR BINNEN EN VERRAS HAAR!
SHUFFLE SHUFFLE
?!!
SQUEAK SQUEAK SQUEAK
SHUFFLE SHUFF!?

MAAR... DAT WAS HORACE MANOR DIE DAAR MET BELLE LAG TE ROTZOOIEN!

HORACE!

STAB STAB

ZEM NEE!

AAAHG!

STAB STAB STAB STAB GURGLE DRIP

SWEET BELLE IS VAN MIJ!

VANNACHT NIET, LEM! IK BEN VEEL TE MOE!

DE VOLGENDE DAG...
DIE BELLE VAN MIJ IS ZO LIEF! IK HOUD ZOVEEL VAN HAAR!... NU DAT HORACE DOOD IS ZAL ZE WEL WEER VAN MIJ HOUDEN!
SQUEAK SQUEEK SQUEAK
CRUNCH BASH BASH
DE VOLGENDE DAG...
SQUEEK SQUEAK SQUEEK
PLAM PLAM
EEN DAG LATER...
SQUEAK SQUEEK SQUEAK

IK KAN ER NIET MEER TEGEN! DIT ZAL DE LAATSTE ZIJN...

CHOP

SHUFFLE

SHUFFLE

FLE

NEE, LEM! IK HEB 'TJE NOU AL TIEN KEER GEZEGD. IK VOEL ME VEEL TE ZWAK OM SAMEN TE GAAN LIGGEN ROLLEN!

SWEET BELLE... JE BENT NIET EERLIJK! JE HEBT GELOGEN! IK HEB 'T WEL GEZIEN! JE LAG TE VOZEN MET ANDERE KERELS!

WAT?!... SMERIGE BASTAARD DIE JE BENT! VUILE GLUIPERIGE PLOERT! IK ZAL JE VERTELLEN WAAROM... IK VIND JE ZO LELIJK DAT IK JE BIJ-NA NIET KAN AANKIJKEN! IK BEN NOG LIEVER DOOD DAN DAT IK ME DOOR JOU LAAT AANRAKEN! ...SMEER 'M, GRIEZEL! KRUIP MAAR WEER ONDER DIE ROTS WAAR JE THUISHOORT!

IK HEB ZE VERMOORD, BELLE... IK HEB JE VOOR JOU GEDOOD, IK DAT JE DAN WEL WEER VAN ME ZOU HOUDEN... IK HAD 'T MIS!
...EH, MISSCHIEN HAD IK HET MIS, LEM... IK DENK DAT IK ZIN HEB OM MET JE NAAR BED TE GAAN! LEG DIE BIJL WEG!...
NEE, BELLE... JE MOET DOOD!
CHUNK
KRIJG DE PEST!...
HET HART VAN LEM WAS GEBROKEN DOOR DAT KLEINE INCIDENT. HIJ BLEEF BIJ HET HUIS VAN BELLE WEG IN DE HOOP HAAR TE VERGETEN!
ACH! IK HEB 'T NOOIT MET BELLE GEDAAN!
MAAR IK WAS HAAR MAN!... IK HEB 'T RECHT!... HET IS PAS EEN PAAR DAGEN... ZO ERG VERROT KAN ZE NOG NIET ZIJN!

HEH! HEH! HEH! OH, BOY... DAN KRIJG IK JE TOCH NOG, BELLE!...

SHUFFLE

SHUFFLE

SQUEEK

SQUEAK

SQUEEK

SQUEAK

SQUEEK

SQUEAK

WIE IS DAAR?

*RAAGH!... LEM... GUN JE DE DODEN GEEN PRIVACY?!...

RUSTLE BUMP

CREAK

CREAK

CREAK

KOM MAAR BINNEN SMERIGE GRIEZEL!
BELLE?
IK BEN GEVLIJD, LEM... MAAR IK WIST WEL DAT JE ZOU KOMEN... PERVERSE GRIEZEL!!
SORRY LEM... MAAR ER ZIJN NOG STEEDS ANDEREN DIE IK BOVEN JOUW AKELIGE KARKAS PREFEREER!
HORROR!
NEE! NEE!
WE ZULLEN JE TOT KLEINE STUKJES VERPULVEREN, OMDAT JE SWEET BELLE KWAM ONTEREN!
CHOP CHOP
BLAM
YAAAAK--GLURG-IK-
NIEMAND WEET WAT ER VAN LEM GEWORDEN IS... OF ZELFS WAAR ZIJN HUIS IS;... MAAR AF EN TOE KAN JE VAAG IN DE VERTE HET GEPIEP VAN EEN BEDDE-SPIRAAL HOREN! HEH, HEH, HEH... DAG!

Bob de Moors koers naar het goud

door Har Brok

In het weekblad *Kuifje* verscheen in 1951 vanaf nr. 38 en in 1952 tot nr. 47 na de geschiedenisverhalen *De Leeuw van Vlaanderen* (1949/50) en *Sterke Jan* (1951) als eerste deel van de 'Avonturen van Cori, de scheepsjongen' *Onder de Vlag van de Compagnie* door Bob de Moor. Een 62 afleveringen tellend verhaal dat zich afspeelt in de zeventiende eeuw en aanvangt in 1602 op het moment dat zich te Amsterdam als reaktie op de handelsbeperkingen opgelegd door Filips II een aantal handelsorganisaties aaneensloten in de Verenigde Oost-Indische Compagnie. Dit voor een jeugdblad in díe tijd en in díe vorm haast wetenschappelijk gedokumenteerde stripverhaal besluit met de tekst: 'Intussen blijft Cori, die voor zijn moedig gedrag beloond werd, niet bij de pakken zitten. Gevaren en moeilijkheden schrikken hem niet af en hij monstert aan als matroos voor een vaart naar West-Indië...' Het hiermee impliciet aangekondigde avontuur van Cori verscheen nooit in *Kuifje* of elders. Integendeel, de meeste stripliefhebbers sinds de herwaardering van het beeldverhaal ontdekten dit nooit in boekvorm gebundelde verhaal pas toen Brabantia Nostra het in 1974 als CISO-album nr. 18 uitgaf.

Bob de Moor zélf moest nog een jaar langer wachten tot in 1976 het al zijn werktijd opslokkende album *Kuifje en de Picaro's* verscheen en er tijd vrijkwam om de strip Cori weer op te vatten. In *Stripschrift* nr. 102/103 (blz. 15-21) heeft De Moor middels een interview de uitvoerige voorgeschiedenis van dit projekt geschetst en inmiddels zijn de eerste twee delen van 'Cori de Scheepsjongen' in druk verschenen bij Casterman. In 1978 *De Spionnen van de Koningin* en in 1980 *De Zeedraak,* tesamen (naar een oude Brusselse traditie) omvattend de episode *De onoverwinnelijke Armada.* In het genoemde interview kondigde De Moor ook al aan dat als derde deel van deze reeks de titel *Onder de vlag van de Compagnie* zou verschijnen (nu getiteld: *Koers naar het goud)*: aangepast aan de recentste historische feiten, hertekend, ingekleurd en ... ingekort tot 46 platen. Deze inkorting, die noopt tot onmiddellijke aanschaf van het nog in de handel zijnde CISO-album, mag niet op een lijn gesteld worden met de ingrepen die De Moor bij zijn Barellireeks voor De Lombard deed. Ik heb daarover in *Stripschrift* al kritische geluiden laten horen en naar aanleiding van het nog te verschijnen tweede deel van *Barelli op Nusa-Penida* zullen er zeker nog wat noten gekraakt moeten worden, maar de besnoeïng van dit Cori-verhaal is van een andere orde. Ingegeven door een uitgever die uiteindelijk meer belang hecht aan een kostenbesparend, uniform uitgevoerd

Kapitein Janszoon, die nog over z'n zeekaarten gebogen zit, hoort het geroep...
Iemand riep om hulp!
Vader !... Vader !... Help !...
't Is Cori !
De kapitein snelt naar het ruim. In een oogwenk heeft hij de situatie overzien. De muiters die de lantaarns opgestoken hebben, zitten Cori door een wirwar van balen en vaten achterna.
Pas op, vader! Ze zijn met zessen!

Afb. 2

Afb. 3

Afb. 4

produkt, maar desondanks door De Moor gewetensvol en minitieus uitgevoerd, om niet te zeggen: gekomponeerd. *Koers naar het goud* is kompakter en verhoudt zich tot zijn oerversie als een 19de eeuwse roman zoals *De Schaapherder* van J.F. Oltmans tot het gekomprimeerde proza van Wolkers of Biesheuvel. Wat gechargeerd deze vergelijking, maar vooral in literaire zin levert deze ingekorte bewerking een interessante inkijk op in de striptechnische middelen en mogelijkheden, waarmee een stripauteur gekonfronteerd wordt. Als verliespunt, maar dat is het laatste negatieve dat ik over dit album wil opmerken, het gemis van de rustgevende en sfeerverruimende paginavullende platen die zo opmerkelijk waren voor het tweede Cori-album. Als winst écht niet alleen die technisch aangepaste details in het tuigage van de zeilschepen, hoe arbeidsintensief ook, maar de konsentratie van het beeld.

Die konsentratie komt tot stand door technische en artistieke ingrepen, terwijl natuurlijk ook de inkorting van het verhaal het geheel intensiveert, omdat deze niet botweg het schrappen van een aaneensluitend aantal pagina's inhoudt. Die ingrepen zijn, naar mijn mening, zo wezenlijk voor het medium strip dat ze te beschouwen zijn als 'lesmateriaal' voor striptekenaars en daarom wil ik er hier een paar uitlichten. Allereerst valt bij vergelijking op dat de tekst kompakter is. Uiteraard is er een nieuwe lettering gebruikt, de taal is gezuiverd van archaïsmen en Belgicismen en daardoor is de tekst vaak beknopter. Striptechnisch een stap vooruit is het wegwerken van 'tekstplaatjes' (geheel met tekst gevulde kaders). Men vergelijke afb. 1 en 2. De Moor heeft waar mogelijk ook tekstblokjes verwijderd waarin feitelijk niet meer verteld wordt dan de lezer al op het plaatje kan zien. Zoals op afb. 3 en 4 te zien is heeft dat ook een gusntig grafisch effekt. In verband met de lettering moet ook nog gewezen op veel ekspressievere letter types bij emotionele uitroepen. Zie afb. 6.

Een striptechnische verandering is ook het frekwentere gebruik van beeldsignalen zoals de streepjes rond het hoofd van de muiter op de achtergrond van het vierde plaatje van afb. 2. Het effekt van zulke ingroepen is goed te zien op afb. 5 en 6.

Tekentechnische veranderingen zijn vooral de veel konsekwenter uitgevoerde schaduwpartijen (afb. 2). En dan is er natuurlijk ook nog de verbetering van historische details: de reeftouwtjes aan de zeilen op afb. 4, die nog ontbrken op afb. 3, de sluiting van de bloezen op afb. 1 en 2. Echte veranderingen zijn de haardracht van Cori en zijn kleding.

De Moor heeft deze bewerking uiterst konsentieus uitgevoerd en hij heeft daardoor dit derde Cori-album op hetzelfde peil gebracht als de voorgaande delen. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat de oerversie van CISO niet een eigen charme heeft. Laat u daarom niet verleiden tot een keuze: schaf beide versies aan!

Afb. 5

Afb. 6

Corto Maltese, het onechte kind van Mata Hari en Marco Polo

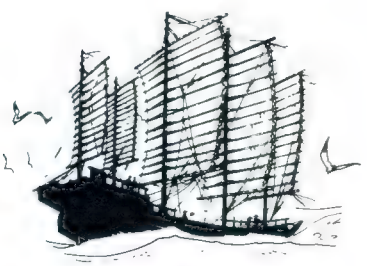

door Jac Drewes

Historisch besef is een belangrijk goed. De lessen van het verleden geven aanwijzingen voor het handelen van nu en voor een inschatting van de toekomst. Voor een groot deel van de westerse kultuur is dit historische besef – behalve op de folklorisitische gebeurtenissen uit de romeinse tijd, het afzakken van de Rijn door voorvaderen in holle bomen en het tachtig jaar bestrijden van Spanjaarden – vooral gericht op de meest zwarte periode van de tweede wereldoorlog. Dat er, met name in de daaraan voorafgaande periode, uitermate belangrijke historische gebeurtenissen voor het hedendaagse handelen en de blik op de toekomst hebben plaatsgevonden, is bij weinig mensen bekend.

Niet veel mensen zullen kunnen uitleggen, wat de achtergrond en het effekt van de Russische revolutie voor Europa en de wereld zijn geweest. Nog minder zijn op de hoogte van de ontwikkeling van de Weimarer Republik als tragisch voorspel op de tweede wereldoorlog.

Wat inzet was van de eerste wereldoorlog, en wat inzet is van de huidige burgeroorlog in Noord-Ierland, kunnen weinig mensen verwoorden. Hoe de recente geschiedenis van de kolonisatie in Afrika en van ons eigen koloniale verleden in het Caribische gebied doorwerken in de huidige politieke

problemen in dié gebieden is in beperkte mate bekend. In een land, waar de terugblik op grijzer verleden minder vertroebeld is door de meest mensonterende en lugubere gebeurtenissen van de tweede wereldoorlog – eenvoudigweg omdat men zich lange tijd in het kamp der overwinning waarde – lijkt deze open blik naar een verder verleden wat ruimer.

In Italië heeft zich een groot deel van wat volwassenenstrips wordt genoemd zich dan ook te kunnen ontwikkelen in de richting van recente geschiedschrijving. De succesvolle serie 'Un Uomo, Un Aventura' is daar een duidelijk voorbeeld van. Gerenommeerde tekenaars als Crepax, Battaglia, Buzelli, Manara en ook Hugo Pratt hebben daar bijdragen aan geleverd. Bij Hugo Pratt komt echter ook in al zijn andere werk dit historische element naar voren, zoals bij de Woestijnschorpioenen, maar vooral in zijn hoofdwerk Corto Maltese.
Pratt lijkt een duidelijk persoonlijk belang te hebben bij dit uit de sloot halen van oude koeien. Afkomstig uit Venetië (geboren 1927) onderzoekt hij deels zijn eigen verleden. Venetië is in de europese geschiedenis een plaats, vanwaaruit grote ontdekkingstochten naar andere werelddelen plaatsvonden, zoals door Marco Polo. Het is tevens een stad die eeuwenlang als broedstoof van politieke, kerkelijke, mysterieuze en crimenele intriges heeft gefungeerd. Zo betekent een onderzoek naar zijn eigen verleden tevens een herschrijven van een stuk wereldgeschiedenis. En, in Pratts geval, misschien ook het vestigen van een stuk stripgeschiedenis zoals Milo Manara's *HP en Guiseppe Bergman* laat zien.
Om in de chaos van de geschiedenis van het begin van deze eeuw enige lijn te kunnen brengen heeft Pratt gekozen voor een hoofdfiguur, die overal aanwezig kan zijn, zonder direkt bij een van de partijen of kampen te horen. Corto Maltese lijkt wel partij te kiezen, m.n. voor de underdog, maar hij blijft afstandhouden. Hij intrigeert mee, maar ontspringt elke dans. Hij is altijd menselijk, maar nooit echt grijpbaar.
Een rol, die enigszins aan Mata Hari doet denken, al is het dan ook in een heel andere verschijningsvorm.
Corto Maltese is tussen 1885 en 1890 op Malta geboren. Al jong komt hij in aanraking met de roerselen van de grote politiek. In 1905 is hij aanwezig in de Russisch-Japanse oorlog, samen met de jonge Raspoetin en oorlogscorrespondent Jack London, zoals het recent gepubliceerde verhaal *De jeugd van Corto Maltese* leert. Hij wordt matroos, maar deserteert in 1911. In 1913 treffen we hem aan in wilde avonturen, wederom met Raspoetin (Ballade van de zilte zee). Tussen 1915 en 1917 verblijft hij in het Caraïbische gebied, zoals verteld in de eerste elf episodes die in Nederland verschenen zijn (Panda-reeks, In het teken van de steenbok). In 1917 en 1918 beleeft hij avonturen in Europa en m.n. in Ierland (Les Celtiques) en in Afrika (Les Ethiopiques). Deze verhalen, die in Nederland eerst nog in de Panda-reeks uitkomen, zijn in Frankrijk in zeer succesvolle luxeuitgaven uitgebracht.
Recent is in een soortgelijke luxeuitvoering wel de volgende episode *Corto Maltese in Siberië* uitgebracht, die speelt in 1919 en de chaos van de post-revolutionaire situatie in Siberië tot onderwerp heeft. Wederom een prachtig verhaal, met vele intrigues, zonderlingen en aan de vergetelheid ontrukte kruispunten van de gescheidenis.
Raspoetin is in volle glorie aanwezig en geheimzinnige chinese genootschappen spelen een belangrijke rol in het verhaal. Corto Maltese doet weer mee en eigenlijk wordt er voor het eerst ook iets van zijn emotionele betrokkenheid getoond. Hij blijkt een soort thuishaven in Hong-Kong te bezitten en daar ook een dramatische liefdesaffaire beleefd te hebben. Misschien horen we daar later nog eens iets van, want Pratt heeft laten blijken zich niet persé aan de chronologie van Corto Malthese's levensloop te willen houden.
Na het Siberië-avontuur speelt een volgend verhaal (Fable sur Venise) in Venetië zelf (1920) en inmiddels is ook een verhaal gepubliceerd waarin Corto Maltese daadwerkelijk de voetsporen van Marco Polo drukt (La maison dorée de Samarkand). Het prachtige boek *Corto Maltese in Siberië* is ook in Nederland een groot succes, ondanks de pittige prijs. Hoewel het, vanwege bij Panda liggende rechten, nog wel enige jaren zal duren voordat eerder verschenen verhalen in luxe uitvoering in Nederland uitkomen, valt het te verwachten dat op den duur de complete levensloop van Corto Maltese in kloeke delen de kast van menig stripliefhebber zal sieren.

Michel Vaillant

Jean Graton geeft zich voortaan zelf uit

Met Michel Vaillant is het de laatste jaren nogal kwakkelen geweest.
Om te beginnen veranderde de strip om de haverklap van uitgever: Eerst was het Lombard, toen werd het Dargaud/Oberon, daarna Harko Magazines en de laatste tijd Novedi. In het onlangs verschenen nieuwe Vaillant-album 'Paris-Dakar' is het wéér iets anders geworden: Graton éditeur. Wij vroegen Jean Graton naar de reden van deze verandering en dat leverde daarnaast een aantal nieuwtjes op die we u niet willen onthouden.

Graton: 'Paris-Dakar' is het eerste album dat uitgegeven wordt door onszelf, dat wil zeggen door mijn zoon Philippe en mij. Alle volgende delen zullen in de toekomst op die manier verschijnen, want wij hebben ons losgemaakt van Novedi.

Wat was de oorzaak van al die uitgeverswisselingen?
Graton: Ik ben destijds bij Lombard weggegaan omdat ik het idee had dat er veel te weinig voor mijn strip werd gedaan. Het was een van de bestsellers in het fonds, maar hij kreeg net zoveel aandacht als de minst populaire strip. Ik probeerde daar steeds wat aan te doen door wedstrijden en dergelijke rond Michel Vaillant te laten organiseren, maar bij Lombard en Kuifje hadden ze zoveel stripseries dat ze al gauw begonnen te zeggen *'niet wéér Vaillant, laten we nu 'ns iets rond een andere strip organiseren!'* Dargaud, die in Frankrijk de Lombardalbums verspreidde was daar veel aktiever in. Toen ze daar dan ook met het voorstel kwamen een Michel Vaillant-blad te starten ben ik naar Dargaud overgestapt. Dat het daar uiteindelijk niet van gekomen is kwam doordat twee andere experimenten voor nieuwe bladen erg slecht aan bleken te slaan. Men besloot het projekt niet door te zetten, en dat was erg jammer, in het bijzonder omdat ik speciaal voor dat blad de strip 'Julie Wood' ontworpen had. Het Duitse blad 'Zack' dat Vaillant ook plaatste bleek juist in die tijd met plannen voor een 'Europees' stripweekblad bezig te zijn en stelde mij voor beide reeksen exklusief voor hen te gaan tekenen, een aanbod dat ik direkt aanvaard heb.
Ze hebben toen voor heel Europa partners gezocht; in Nederland was dat Harlequin, die onder de naam Harko de albums en het blad ging uitgeven.
Toen ze na twee jaar van het kontrakt afwilden besloot de Belgische agent die voor ons de kontakten met de Duitsers onderhield zelf de series voort te zetten, en dat ging onder de naam Novedi.

Wat gaat Graton éditeurs allemaal uitgeven?
Graton: Het volgende Michel Vaillant-album uiteraard, dat verschijnt in mei a.s. en gaat over de grote prijs van Parijs. Daarin krijgt, net als in 'Paris-Dakar', het avontuur een grotere plaats en wordt de hoeveelheid techniek en auto's wat verminderd. De produktie wordt beperkt tot twee albums per jaar, twee Vaillantalbums om precies te zijn, want de Julie Wood-reeks heb ik stopgezet; zo kan ik me beter op Michel Vaillant concentreren. Julie Wood wordt min of meer in de Vaillantreeks opgenomen, zoals in het nu pas verschenen album al gebeurd is. Verder zijn we bezig met een nieuw promotie-album voor Paul Ricard en met nog wat kleinere projekten. Daar gaat allemaal nogal veel tijd in zitten, omdat ik tegenwoordig weer in mijn vaderland Frankrijk woon, in de Provence, en al het materiaal dus moet circuleren tussen mij, mijn medewerkers en de uitgeverij die in Brussel gebleven is.

Wilt u ook de reeds bij andere uitgevers verschenen albums zelf opnieuw gaan uitgeven?
Graton: Dat kan alleen als de oude overeenkomsten aflopen. In 1984 verlopen de rechten van het album 'Leve de sport', en wie weet is daar iets mee te doen. Het eerste Vaillantalbum 'de grote match' komt pas in 1987 vrij, dus dat geeft voorlopig weinig mogelijkheden.

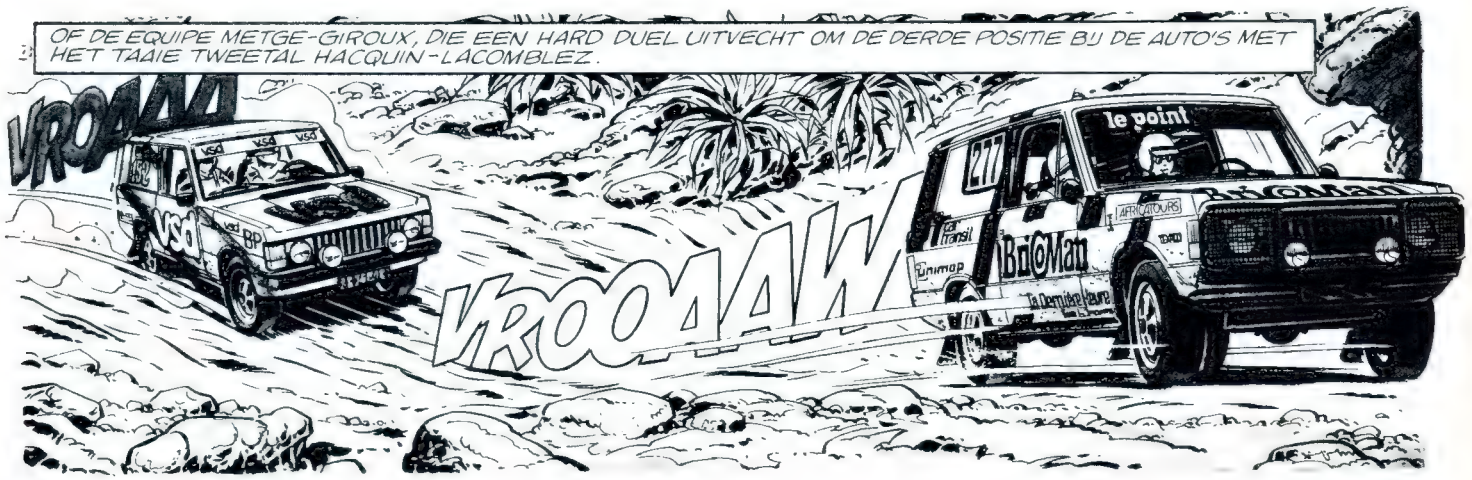
OF DE EQUIPE METGE-GIROUX, DIE EEN HARD DUEL UITVECHT OM DE DERDE POSITIE BIJ DE AUTO'S MET HET TAAIE TWEETAL HACQUIN-LACOMBLEZ.
VROAAA
VROOAAW
le point
277
BRIGMAN

POSTRIPTUM

Redactie!

Lees ik in stripschrift: of we maar even de troep die het afgelopen jaar is verschenen willen waarderen als of je ze met elkaar kan vergelijken. Of we het ook maar even in zes verschillende vakjes willen proppen. Wat een hokjesgeest.
't Lijkt verdomme de Tros top vijftig wel, striptoptwintig, zijn jullie nu helemaal! Stop nu toch eens met die lulkoek van kijk-eens-wat-ik-allemaal-goed-vind. En niet alleen jullie, redactie, maar ook al die lezers die aan dit stompzinnige gedoe meedoen. Snobs!
Verspil jullie energie maar aan iets anders! Zet er voor mijn part een artikel in over bijvoorbeeld Robert v/d Kroft, want daar hebben jullie nog nooit iets geschreven.
Indien jullie toch je zin door drijven, hoop ik van ganser harte dat de Bombrief, j.l. dinsdag door mij gepost, inmiddels flink z'n best heeft gedaan.
Nog een prettige kerst en een goed begin,

Reindert Vrij
Nieuwendam

Geachte heren,

In Stripschrift nr. 94/95 stond dat in een volgend nummer 'De spannende verhalen van Oom Wim' en 'De complete lijst van microboekjes' zouden komen staan.
Mijn vraag is nu in welk nummer deze lijsten zijn verschenen. Indien ze in geeneen nummer verschenen zijn zou ik gaarne willen vernemen of er een mogelijkheid bestaat om deze lijsten toch in mijn bezit te krijgen. Ik hoop spoedig iets van u te vernemen.

G.J. Schilt
Lekkerkerk

De door u bedoelde lijsten zijn tot nu toe niet in Stripschrift verschenen. In de loop der jaren (onze 'belofte' dateert van 1976) zijn er wel enkele verzoeken geweest van lezers om die lijsten alsnog te publiceren (of bent u dat steeds?), maar een feit is dat we ze gewoon kwijt zijn. Als er nu voldoende lezers zijn die uw wens delen, dan zouden we het wel op kunnen brengen om dat werk nog eens over te doen, maar wij nemen vooralsnog dat de belangstelling voor deze Lijsten maar gering is. (HB).

NIEUW VAN DUPUIS
DE OLYMPISCHE SMURFEN
1. De zwárte Smurfen
2. De Smurfführer
3. De Smurfin
4. Het ei en de Smurfen
5. De Smurfen en de Krwakakrwa
6. De ruimtesmurf
7. De leerling-Smurf
8. Dat moet je smurfen
9. Smurfe koppen en koppige Smurfen
10. Smurfensoep
11. De Olympische Smurfen
NOG STEEDS F 6,25
LEES OOK ONZE ANDERE ALBUMS
EN ONZE MINI-ALBUMS!
NU OOK OP T.V.
PFP
UITGEVERIJ DUPUIS - INDUSTRIESTRAAT 13 - 6135 KE SITTARD - TEL 04490-19744 * - TELEX 36025

De eindscore van 1982

Samengesteld door Har Brok

Niets lijkt eenvoudiger dan lijstjes maken van voorkeuren. Dat dacht ik ook toen ik een paar jaar geleden de koördinatie van de jaarlijkse toptwintiglijst van 'Stripschrift' op me nam, maar het is ingewikkelder. Sommige inzenders blijken niet tot 20 te kunnen tellen, wat wel het minst vereiste is, anderen hebben problemen met het jaar van uitgave, de door ons ingestelde rubrieken, de precieze spelling van auteursnamen en boektitels en ga zo maar door. Die omstandigheden vereisen bij de koördinatie allengs meer zelfbeheersing dan arbeidsvreugde. Desondanks volgen hier toch weer de resultaten van het afgelopen jaar. Haast én volstrekt onoptelbare gegevens zijn er oorzaak van dat zowel bij de redakteuren afzonderlijk als bij de lezers tesamen een aantal rubrieken ontbreken. Met name de lezers waren in het nadeel door de beperkte inzendtermijn die hen werd toegestaan. Bij de korrektie van de drukproeven hadden we inmiddels alweer zoveel te late inzendingen dat we besloten hebben de invloed die ze op het eindresultaat zouden hebben gehad bij tijdige inzending, in een komend nummer alsnog te signaleren. De konklusies zijn voorlopig aan u. Zijn liefhebbers van Franse stripauteurs ijveriger inzenders dan al de kopers van 'De Keizerkraker'? Is een aantal redakteuren het nieuwe Guust-album ontschoten? Vragen te over waarop deze eindscore als geheel toch de nodige antwoorden geeft...

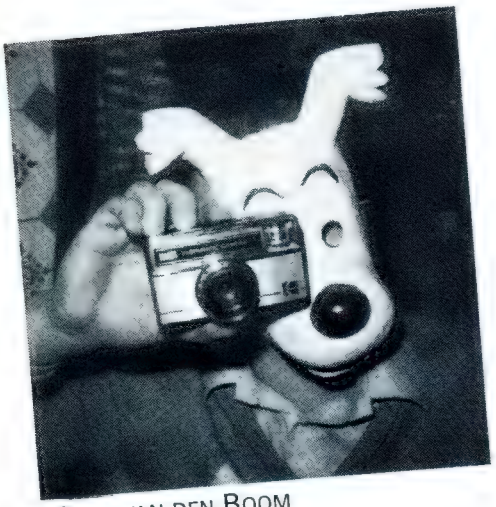

HANS VAN DEN BOOM

1. Albums Nederlandstalig

1. Manara: *Man van Papier*
2. Schuiten: *Carapaces*
3. Charlier/Paape: *De Spooktrein* (Flip Flink)
4. Servais: *Iriacynthe*
5. Chaland: *Bob Fish*
6. Manara: *H.P. en Guiseppe Bergman*
7. Charlier/Giraud: *De ongrijpbare Navajo's*
8. Giménez: *Hom*
9. Fournier: *Hallo Bizu*
10. VanderSteen: *De familie Snoek groeit aan*
11. Godard: *Mijn vriend Jan* (Maarten Milaan)
12. Rosinski/Van Hamme: *De Zwarte Galei* (Thorgal)
13. Jean Graton: *Michel Vallaint, Parijs-Dakar.*
14 Herman: *De sekte* (Jeremiah)
15. Bourgeon: *Het uur van de slang* (Kinderen van de wind)
16. Godard: *Het monster eiland* (Norbert en Kari)
17. Raymond: *Het collier/De beaumont erfenis* (Rib Kirby)
18. De Moor: *Koers naar het goud* (Cori)
19. Franz/Vernal: *De grote tovernaarszebra* (Jugurtha)
20. Madsen e.a.: *Het uur van Odin* (Walhalla)

2. Albums Anderstalig

1. Bini: *Elfquest 2*
2. Gillon: *Les Léviathans*
3. Sommer: *Franc Cappa*
4. Gillon: *Teva*
5. Terpant/Cornillon: *Brans le bas de combat*
6. Tassin/Cothias: *Orn, coeur de chien*
7. Rodolphe/Ferrandez: *Le maître de la nuit*
8. Collins/Dobb: *The Perishers 26*

3. Uit de Tijdschriften

1. Dodier/Letendre/Makyo: *De dodende schaduw* in *Robbedoes album plus*
2. Walker/Dumas: *Sam Strip* in *Stripschrift*
3. Follet: *De blinde piraat* (Jan Kordaat) in *Robbedoes*
4. Egmond: *Een vat voor de hertog* (Dalco en Donjan) *in Eppo*
5. Derib: *Kapitein Ryan* (Buddy Longway) in *Kuifje*

4. Kartoenbundels

1. Giles: *Giles* 36ste reeks
2. Ernst: *Knipoogje* deel 2

5. Diversen

1. Matla: *Stripkatalogus 1982/83*
2. Diversen: *L'Année de la bande dessinée 81/82*
3. Barks: *Barks 40* (losbladige herdruk)
4. De Bree/Frederiks: *De kleurrijke helden van Giraud/Moebius*

Veel aardige boeken dit jaar, teveel zelfs om ze allemaal in de top 20 lijst kwijt te kunnen.

Zo had ik ook S.S. Anne, De Donderstenen, (Nederlandse uitgave van de Perishers), De Jacobs-herdrukken, Lefranc (Absolute wapen) enz. nog best een vermelding gegund, maar ja...

Alleen Snoek *en* Cori *zijn in feite herdrukken; de rest verscheen dit jaar voor het eerst in de Nederlandse taal als boek.*

Wat de bladen betreft, is Robbedoes op dit ogenblik het meest interessant. Jan Kordaat wordt erg knap voortgezet door Follet (een vervolg op Flip Flink is nog niet gesignaleerd), terwijl ook de Robbedoes verhalen van Tome en Janry prima zijn. Als debuut verhaal is ook De dodende schaduw *van Dodier een uitschieter.*

KEES DE BREE

1/2. Albums

1. Malet/Tardi: *Sluiers over de pont de Tolbiac.*
2. Moebius: *De ogen van de kat*
3. Frank Margerin: *Stem Rocky*
4. Frank Margerin: *Briljantine Rock*
5. Chantal Montellier: *Joyeux Noel pour Andy Gang*
6. Hugo Pratt: *Corto Maltese in Siberië*
7. Moebius: *La complainte de l'Homme Programme*

8. Yves Chaland: *Bob Fish*
9. Selby Kelly: *The best of Pogo*
10. Guido Crepax: *Harlem Blues*
11. Alex Raymond: *Het Collier (Rip Kirby)*
12. Paul Gillon: *Les Leviathans*
13. EC-casette: *The vault of horror*
14. Enki Bilal: *Crux Universalis*
15. Denis Sire: *6 T Melodie*
16. Giraud: *De ongrijpbare Navajo's*
17. Milton Caniff: *Copperhead Calhoon*
18. Milo Manara: *HP en Giuseppe Bergman*
19. Garry Trudeau: *Unfortunately, she wars also wired for sound*
20. *Giardino: De valstrik (Sam Pezzo)*
21. Moebius: *De incal van het licht/duister*
22. Boogaard & Schippers: *Sjef van Oekel draaft door*
23. Will Eisner: *Schepper van een legende*
24. De Jager/Stevenhagen: *Geloof, hopen liefde (Fam. Doorzon)*
25. Frank Margerin: *Meester der wereld*
26. Hugo Pratt: *Ticonderosa*
27. Marten Toonder: *Ook dat nog*
28. Bourgeon: *Kinderen van de wind (dl. 4)*
29. Doug Marlette: *Kudzu*
30. Ferrandez: *Achterland*

3. Uit de Tijdschriften

1. Spirit
2. Heavy Metal
3. (A Suivre)
4. Métal Hurlant
5. Pilote

5. Diversen

1. Hamm: *Stripfiguren tekenen*
2. André Franquin: *Gauchemarrant*
3. L'echo des Savanes: *New York special*
4. Métal Hurlant: *Frank Margerin special*
5. Métal Hurlant: *Vacances special*
6. Rob Møhlman: *Prins Valiants zwartboek over plagiaat*

HAR BROK

1. Albums Nederlandstalig

1. Chaland: *Bob Fish;*
2. L./F. Schuiten: *Carapaces;*
3. Hergé: *De guitenstreken van Kwik en Flupke 6;*
4. De Jager/Stevenhagen: *Geloof Hopen Liefde/ Het geslacht Doorzon;*
5. Bourgeon: *Handelspost Juda/Het uur van de slang;*
6. Schuiten/Renard. *De Medianen van Cymbiola;*
7. Cosey: *Het voorrecht van de slang* (Jonathan 8);
8. Jacobs: *Het geheim van de zwaardvis* (2 delen);
9. Kamagurka: *De fratsen van Cowboy Henk* (2 delen);
10. Margerin: *Rocky* (3 delen);
11. De Moor: *Koers naar het goud* (Cori 3);
12. Martin/Chaillet: *Het absolute wapen* (Lefranc 8);
13. Tardi/Malet: *Sluiers over de Pont de Tolbiac;*
14. Bucquoy/Tito: *Daniel Jaunes;*
15. (Raket): *Red Rat* (delen 5/6 en 7/8);
16. Van den Boogaard/Schippers: *Van Oekel draaft door;*
17. Charlier/Paape: *Flip Flink* (laatste 2 delen);
18. Tillieux: *Félix* (2 delen);
19. Goffin/Rivière: *Veel liefs uit Brussel;*
20. Vandersteen: *De Familie Snoek* (5 delen).

3. Uit de tijdschriften

1. Chaland: *Robbedoes* (in *Robbedoes)*;
2. Van der Kroft/Van Die/Plijnaar: *Sjors en Sjimmie van de Rebellenclub* (in *Eppo)*;
3. Franz/Verhaal: *Het uur der herinneringen* (in *Kuifje)*;
4. Edika: *Schubert: 'Onvoltooide symfonie...'* (in *Rhaa Lovely* 1);
5. Bucquoy/Santi: *Au 'Dolle Mol'* (in *Félix, le magazine du suspence* 1).

4. Kartoenbundels

1. Kamagurka: *De rimpelclub;*
2. Ernst: *Tweede knipoogje;*
3. Morrow: *Het antikattenboekje.*

5. Diversen

1. Jacobs: *Un opéra de papier. Les mémoires de Blake et Mortimer;*
2. Møhlmann: *Prins Valiants Zwartboek over plagiaat;*
3. Matla: *Stripkatalogus 1982/83*
4. Swarte: *Enfin* (Futuropolis);
5. Pommerel: *Het laatste Bericht.*

1. Albums Nederlands-talig

1. Schuiten: *Carapaces*
2. Pratt: *Corto Maltese in Siberië*
3. Corben: *Diepten*
4. Bourgeon: *Handelspost Juda*
5. Prutswerk: *Doorzon 3*
6. Servais: *De Toverkol*
7. Vandersteen: *Opstand der Geuzen*
8. Hermann: *De Sekte*
9. Moebius: *De Inucal van het licht*
10. Prutswerk: *Prut-pruts Private Kreye*
11. Schuiten/Renard: *De Medianen van Cymbiola*
12. Franquin: *De Flater-saga*
13. Grotlib: *Koos Voos*
14. Giraud: *De ongrijpbare Navajo's*
15. Manara: *H.P. en Guiseppe Bergman*
16. Bezian: *De vreemde nacht van mijnheer Korb*
17. Bourgeon: *Het uur van de slang*
18. Drake: *Het hart van Julia Jones*
19. Paape: *Spooktrein*
20. Crepax: *De Russische revolutie*

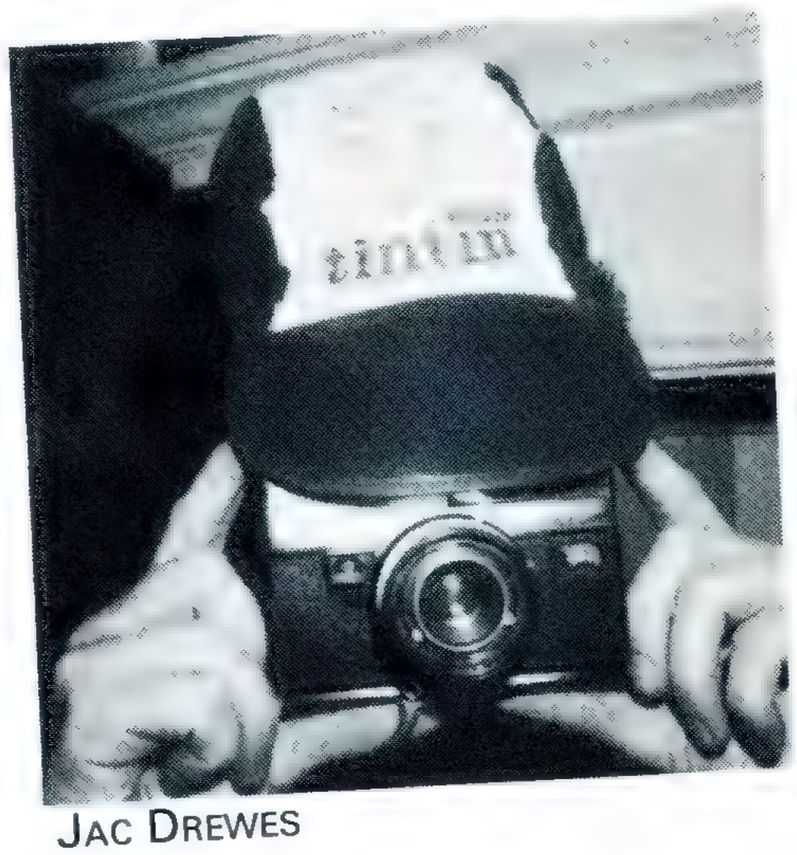

JAC DREWES

2. Albums Anderstalig

1. Bilal: *Crux Universalis*
2. Schuiten: *Le Rail*
3. E.C.: *The Vault of Horror*
4. Corben: *Bloodstar*
5. Benoît: *La Berceuse Electrique*
6. Montellier: *Joyeux Noël pour Andy Gang*
7. Sienkiewicz: *Moon Knight (Marvel Comics)*
8. Wagner/Bolland/Mac Makon: *The Cursed Earth*
9. Stiranko: *Outland*
10. Adams: *Ms Mystic (Pacific Comics)*

3. Uit de Tijdschriften

1. Wrightson: *Freak Show* (Heavy Metal)
2. Yann/Carad: *De onnoembaren* (Robbedoes)
3. Schuiten: *Les Murailles de Sonaris* (A Suivre)
4. v.d. Bogaard: *Van Oekel* (Nieuwe Revu)
5. v. Driel: *Knudde*-blad *G. Rhaa-Lovely*

4. Kartoenbundels

1. Kamagurka: *Rimpelclub*
2. Serre: *Vraatzuchtige humor*
3. Maraboe: *Ik ben het zat*

5. Diversen

1. Fershid Bharchua: *Flights into Fantasy*
2. Yionwode e.o.: *The art of Will Eisner*
3. Møhlmann: *Prins Valiants Zwartboek over plagiaat*

ROB VAN EIJCK

1. Albums Nederlandstalig

1. De Jager/Stevenhagen: *Het geslacht Doorzon*
2. Moebius/Jodorowski: *De Incal van het licht*
3. Franquin: *De Flater-saga*
4. Lodewijk: *Agent 327: Dossier 10*
5. De Smet: *De Generaal geeft hem van katoen*
6. Van den Boogaard/Schippers: *Sjef van Oekel draaft door*
7. Bourgeon: *Het uur van de Slang* (Kinderen van de wind 4)
8. Kresse: *De avonturen van Eric de Noorman VIII*
9. Geradts: *Allemachtig! (wat is de liefde prachtig)*
10. Palacios: *'t Roelandslied*
11. Bretécher: *Het veelbewogen leven van Teresia van Avila*
12. Manara: *H.P. en Giuseppe Bergmann*
13. Franz: *De dwazen van kaboel* (Lester 1)
14. Kresse: *De eer van een krijger* (Indianenreeks 9)
15. Toonder: *Een enkel opbeurend woord* (Bommel)
16. Milazzo: *Massamoord op de Filipijnen*
17. Schuiten/Renard: *De Medianen van Cymbiola*
18. (Raket): *Red Rat 5/6*
19. Dewroet: *De Wolfram-affaire*
20. Greg: *De losse hand* (Blunder 23)

3. Uit de tijdschriften

1. Marin/Juillard: *Alwin: de wolven* (in *Eppo)*
2. Matena: *Vlees of het geheime leven van Alfred H.* (in *Comix* 2)
3. Edika: *Schubert: 'Onvoltooide Symfonie...'* (in *Rhaa Lovely* 1)
4. Toon: *Knudde*-blad (integraal).

4. Kartoenbundels

1. Kamagurka: *De rimpelclub*
2. Copi: *Meisjes hebben geen banaan.*

5. Diversen

1. Oppenoorth: *De zaak Kuifje*
2. (anoniem): *De zeven van Zeveneken* (Nero-persiflage)
3. Jacobs: *Un opéra de papier. Les mémoires de Blake et Mortimer*
4. De Bree/Frederiks: *De kleurrijke helden van Giraud/Moebius.*

1/2. Albums

1. Martin Veyron: *Bernard lermite, L'Eternel feminin dure*
2. R. Crumb: *Sketchbook 1966-'67*
3. Chantal Montellier: *Joyeux Noël pour Andy Gang*
4. Gerrit de Jager/Wim Stevenhagen: *De Familie Doorzon; Geloof, Hopen Liefde en Het geslacht Doorzon*
5. Moebius: *La complainte de l'homme programma*
6. Martin Veyron: *Bernard Lermite: ce n'est plus le peuple qui gronde, mais le public qui réagit!*
7. Rochette/Veyron: *Edmond le cochon va en Afrique*
8. Frank Margerin: *Bananes Métaliques*
9. Moebius/Jodorowsky: *De incal van het licht*
10. Paringaux/Loustal: *Clichés d'amour*
11. Schippers/v.d. Boogaard: *Sjef van Oekel draaft door*
12. Kiki Picasso: *Les chefs d'oeuvres de Kiki Picasso*
13. M. Tillieux: *Félix, handel in coke heertjes Drie kleine mannetjes*
14. R. Dewroet: *L'affaire Wolfram*
15. Pétillon: *Jack Palmer, les disparus d'apostrophes*
16. Charlier/Giraud: *De ongrijpbare Navajo's*
17. Tramber/Jano: *Kebra chope les boules*
18. Dodo/Radis: *Closh en stock*
19. Enki Bilal: *Crux universalis*
20. Renard/Schuiten: *Le Rail*

HANS FREDERIKS

3. Uit de Tijdschriften

1. Jacques Tardi: *C'Etait la guerre des tranchées* uit *(A Suivre)*
2. Christin/Bilal: *Partie de chasse* uit *Pilote.*

5. Diversen:

1. Cahiers de cinéma: Dans les griffes de l'ombre rouge. (met tekeningen van Ted Benoît).

Humor overwint! Dat lijkt me duidelijk. Ik heb er vanaf gezien om albums die al eerder, maar dan in de oorspronkelijk taal in mijn lijstjes gefigureeerd hebben, op te nemen. Corto in Siberië, de Nederlandse albums van Schuiten, Bob Fish zijn daardoor uit de boot gevallen.

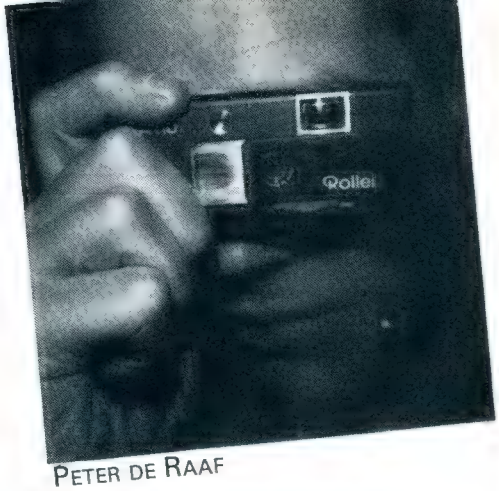

PETER DE RAAF

1. Albums Nederlandstalig

1. Tardi/Malet: *Sluiers over de Pont de Tolbiac.*
2. Margerin: *Stem Rocky.*
3. v.d. Boogaard/Schippers: *Sjef van Oekel draaft door.*
4. Chaland: *Bob Fish.*
5. Moebius: *De Erectomaan.*
6. Tillieux: Felix deel 1 – *Handel in coke.* deel 2 – *Drie kleine heertjes.*
8. Gibrat: *Idee-Fixe.*
9. Margerin: *Briljantine Rock.*
10. Bourgeon: *Het uur van de slang.*
11. Martin/Chaillet: *Het absolute wapen.*
12. Jacobs: *Het geheim van de zwaardvis deel 1, Het geheim van de zwaardvis deel 2.*
14. Margerin: *Meester der wereld.*
15. Servais: *Iriacynthe.*
16. Schuiten: *Carapaces.*
17. Giardino: *Hongaarse Rapsodie.*
18. Goffin/Rivière: *Veel liefs uit Brussel.*
19. Fernandez: *Achterland.*
20. Moebius: *De incal van het licht.*

2. Albums Anderstalig

1. R. Crumb: *Sketch Book 1966-'67.*
2. Margerin: *Radio Lucien.*
3. Montellier: *Joyeux Noël pour Andy Gang.*
4. Bilal: *Crux Universales.*
5. Trambert/Jano: *Le zonard des étoiles.*

3. Uit de Tijdschriften

1. Rhaa Lovely. (Alle nummers)
2. The Spirit. (Alle nummers)
3. Kamagurka (in de Haagse Post).
4. *Ray Banana* door Ted Benoit (in Wordt Vervolgd).
5. Strips van Edika (in Fluïde Glacial).

4. Kartoenbundels

1. Kamagurka: *De rimpelclub.*
2. Dodd/Collins: *De Donderstenen.*

5. Diversen

1. De Bree/Frederiks: *De kleurrijke helden van Giraud/Moebius.*
2. l'Annee de la bande dessinée 81/82.
3. *Géneration '80.* TV-programma op België-Frans met popmuziek én interviews met striptekenaars.
4. Nieuwjaarsgeschenk van stripwinkel Sjors. Herdruk van het eerste door Frans Piët getekende Sjors album uit 1939.

Redaktioneel totaal

1. Albums Nederlandstalig

1. De Jager/Stevenhagen: *Het geslacht Doorzon* (Fam. Doorzon 3). (Espee)
2. Chaland: *Bob Fish.* (Oberon)
3. Van den Boogaard/Schippers; *Van Oekel draaft door.* (Oberon)
4. Moebius/Jodorowsku: *De Incal van het licht.* (Oberon)
5. L./F. Schuiten: *Carapaces.* (Arboris)
6. Bourgeon: *Het uur van de slang* (Kinderen van de wind 4). (Oberon)
7. Charlier/Giraud: *De ongrijpbare Navajo's* (Blueberry 23). (Novedi/Albracht)

8/9. Tardi/Malet: *Sluiers over de Pont de Tolbiac.* (Casterman)
Margerin: *Stem Rocky!* (Centri Press)

10. Manara: *H.P. en Guiseppe Bergman.* (Casterman)
11. Margerin: *Briljantine Rock.* (Centri Press)
12. Tillieux: *Félix* (deel 1 en 2). (Rijperman)
13. Pratt: *Corto Maltese in Siberië.* (Casterman)
14. De Jager/Stevenhagen: *Geloof Hopen Liefde* (Fam. Doorzon 2). (Espee)
15. Bourgeon: *Handelspost Juda* (Kinderen van de Wind 3). (Oberon)
16. Schuiten/Renard: *De Medianen van Cymbiola.* (Aboris)
17. Franquin: *De Flater-saga* (Guust 14). (Dupuis)
18. Charlier/Paape: *De Spooktrein* (Flip Flink). (Dupuis)
19. Margerin: *Meester der wereld.* (Centri Press)
20. Servais: *Iriacynthe.* (Combara)

2. Albums Anderstalig

1. Montellier: *Joyeux Noël pour Andy Gang*
2. *Bilal: Crux universalis*
3. Crumb: *Sketch Book 1966-'67*

4/5. ex equo:
Moebius: *La complainte de l'homme programma*
Gillon: *Les Léviathan*

6. E.C.: *The vault of horror*

7/8. ex Equo:
Bini: *Elfquest 2*
Veyron: *Bernard Iermite, L'Eternel feminin dure*

9/10/11. ex equo:
Schuiten: *Le Rail*
Margerin: *Radio Lucien*
Margerin: *Bananes Métalliques*

3. Uit de Tijdschriften

1. Edika in de bladen *Rhaa Lovely* en *Fluïde Glacial*
2. Toon van Driel in zijn blad *Knudde*

4. Kartoenbundels

1. Kamagurka: *De Rimpelclub*
2. Ernst: *Tweede Knipoogje*

5. Diversen

1/2. ex equo:
Møhlmann: *Prins Valiants Zwartboek over plagiaat*
De Bree/Frederiks: *De kleurrijke helden van Giraud/Moebius*

3/5. ex equo:
Matla: *Stripkatalogus 1982/83*
Jacobs: *Un opéra de papier. les mémoires de Blake et Mortimer*
L'année de la bande dessinée (Temps Futures).

Lezers totaal

1. Albums Nederlandstalig

1. Tardi/Malet: *Sluiers over de Pont de Tolbiac.* (Casterman);
2. Bourgeon: *Het uur van de slang.* (Kinderen van de Wind 4). (Oberon);
3. Pratt: *Corto Maltese in Siberië.* (Casterman);
4. Franquin: *De Flater-saga.* (Guust 14). (Dupuis);
5. Chaland: *Bob Fish.* (Oberon);
6. Manara. *H.P. en Giuseppe Bergman.* (Casterman);
7. Moebius/Jodorowski: *De Incal van het Licht.* (Oberon);
8. De Jager/Stevenhagen: *Het geslacht Doorzon.* (Espee);
9. Giraud/Charlier: *De ongrijpbare Navajo's* (Blueberry 23). (Novedi/Albracht);
10. Sokal: *Het teken van Raspoetin.* (Canardo 2). (Casterman);
11. Schuiten/Renard: *De Medianen van Cymbiola.* (Arboris);
12. Cosey. *Het voorrecht van de Slang.* (Jonathan 8). (De Lombard/Albracht);
13. Gotlib: *Waanzin Waanzuit 2.* (Dargaud/Oberon);
14. Hermann: *Afromerica.* (Jeremiah 7), (Novedi/Albracht);
15. Pratt: *In het teken van de Steenbok* (Corto Maltese), (Casterman);
16. Margérin: *Meester der wereld.* (Rocky 2), (CentriPress);
17. Moebius: *Arzach.* (Oberon);
18. – 20 ex. equo:
    – Pratt: *De kleinzoon/De engel aan het Oosterraam.* (Corto Maltese 6). (Casterman/Panda);
    – Rosinski/Van Hamme: *De zwarte galei.* (Thorgal 4). (De Lombard/Albracht);
    – Blanc-Dumont/Harle: *De vloek van het water.* (Jonathan Cartland 6). (Dargaud/Oberon).

Op de voet gevolgd door Toonder (Hollewijn 4/Mondria), Godard (Maarten Milaan 6/De Lombard/Albracht). Kresse (Indianenreeks 9/ Casterman), Pratt (Fort Wheeling 2/CentriPress), Eric (Dwaaskop 3/De Lombard/Albracht), De Jager/Stevenhagen *(Prut Pruts Private Kreye*/Espee), Hermann (Jeremiah 6/Novedi/Albracht), Servais *(De toverkol en andere verhalen over hekserij*/De Lombard/Albracht), Bourgeon (Kinderen van de Wind 3/Oberon), Crepax *(Harlem Blues*/Oberon), Gimenez *(Het gesticht*/Espee), L. en F. Schuiten *(Carapaces*/Arboris).

De ontluisterende werkelijkheid van Doonesbury

door Kees de Bree

Pittige maar onschuldige satire of staatsgevaarlijke opruiende praat? Het is een vraag waar vele Amerikanen zich het hoofd over breken zodra Garry Trudeau's strip *Doonesbury* ter sprake komt. De meningen zijn verdeeld. Want Doonesbury mag dan als eerste strip in de geschiedenis de *Pulitzer Prize for Editorial Cartooning* hebben gekregen, toch zijn er nog steeds veel kranten die van tijd tot tijd weigeren bepaalde afleveringen te publiceren al was dat ten tijde van Watergate een veelvuldiger voorkomende zaak dan nu.

Hoe komt het dat men een strip een cartoonprijs geeft? Is de vorm, de visie, de inhoud wellicht revolutionair? Het antwoord luidt *neen!* Iedere dagstrip telt vier plaatjes en lijkt wat dat betreft geenszins op een cartoon al moet daar aan toegevoegd worden dat er tussen plaatje 1 en plaatje 4 nauwelijks bewegingen plaatsvinden. Trudeau's visie dan? Zijn kijk op het wereldgebeuren is negatief, satirisch maar beslist niet wereldschokkend: Vietnamese vluchtelingenkampen als toeristische attractie, Amerikaanse politici als domme leugenaars en arrogante leeghoofden, racisme en vooroordelen als gemeengoed van de doorsnee burger, goedgelovige en neurotische persmuskieten van *Time* en *Rolling Stone,* feministische indoctrinatie van kinderen, studenten die in een commune wonen en de Watergate-affaire als logisch uitvloeisel van het kapitalistische systeem. En daar zijn we bij het hete hangijzer. Doonesbury is vooral bekend geworden door de ongewoon felle wijze waarop de vermeend schuldigen van de Watergate-affaire werden aangepakt en lang voordat mr. Mitchell door het gerechtshof schuldig was verklaard, was het de reporter in Doonesbury die enthousiast riep: 'Het zou mr. Mitchell en zijn karakter geen dienst bewijzen om hem van tevoren te veroordelen maar alles dat tot op heden bekend is, kan slechts tot de conclusie leiden dat hij schuldig is! Dat wil zeggen Schuldig! Schuldig! Schuldig! Schuldig!' De Washington Post waarin de strip verscheen werd het vuur aan de schenen gelegd en vele kranten weigerden de strip te plaatsen.

De naar het dandy-achtige neigende Trudeau liet en laat dit soort reacties koud. Nog lof, noch kritiek hebben veel invloed op hem. Hij vindt dat hij soms scherpe satire brengt, maar dat de amusementswaarde toch een van de voornaamste drijfveren is: 'Iedereen die zo stom is zijn politieke informatie uit een strip te halen, krijgt wat hij verdient bij de verkiezingen' zegt hij in een interview. Daarin legt hij ook uit dat hij een eerlijke strijd levert met de mensen die hij in zijn strips belachelijk maakt: 'Ik ben alleen geïnteresseerd in wat de buitenstaander ziet in het openbare gezicht dat de politicus *verkiest* te projecteren, waarop hij *verkiest* beoordeeld te worden. Eerlijker kan het niet. Hij bepaalt het schema; ik reageer alleen maar.'

Uit bovenstaande mag lijken dat het alleen politieke, los van elkaar staande cartoons zijn die Trudeau maakt. Niets is minder waar. Hij heeft in de loop der jaren een groot aantal vaste figuren geïntroduceerd die allemaal actief of als passief luisteraar commentaar geven op de te hekelen politieke toestanden, maar ook relatieproblemen of de media worden vaak onder de loep genomen.

Trudeau startte met Doonesbury in 1968 in *The Yale Daily News,* het campusblad van de universiteit. Hij beschouwde tekenen als een leuk tijdverdrijf tijdens zijn studie. In zijn beginstrips liet hij de dwaze gebeurtenissen zien van studenten die zich van God noch gebod iets aantrokken. Toen Trudeau later door Jim Andrews van het Universal Press Syndicate benaderd werd om de strip op een commerciële basis te gaan distribueren moest hij een aantal van de strips bijwerken. Naakte meisjes werden van degelijke kledij voorzien en de Y en Yale op de helmen van de rugbyspelers moesten weg. De hoofdpersoon in de eerste strips is het prototype van de Amerikaanse jongeling, de superrechtse B.D. (zo genoemd naar Brian Dowling van het Yale-team). De fanatieke B.D. die bang is dat men hem zonder helm niet zal herkennen, draagt dag en nacht zijn rugbyhelm. Deze Nixon-aanhanger en Vietnam-vrijwilliger wordt zowel om zijn ideeën als om zijn helm schertsend Captain America genoemd. Hij deelt zijn kamer met de spichtige jongen die veelvuldig amoureuze mislukkingen moet incasseren. De meisjes die hij benadert knappen rechtstreeks op hem af of worden door vrienden afgepikt. *Mike the Mix of Mike the Man,* zoals hij zichzelf noemt, heeft letterlijk en figuurlijk te weinig body om tot leven te komen. Hij is een blanco figuur, net niet te stom of onhandig genoeg voor de rol van de totale underdog (zoals Charlie Brown) maar te middelmatig voor held. Het zijn de figuren om Mike Doonesbury heen die de kleur en charme rond het politieke gebeuren scheppen. Mark Slackmeijer de onverbetelijke revolutionair, de hasj rokende hippie Zonker en de sociaal bewogen feministische Joanie Caucus. Zij leveren commentaar op elkaar maar ook op hun eigen gedragingen. Het is de wereld van de Peanuts waarin studenten de hoofdrol spelen. Alleen blijft Trudeau niet binnen deze wereld hangen maar voert hij vele anderen ten tonele zoals de prachtige oom van Zonker, de kalende en volkomen doorgedraaide oom Duke voor wie alle wegen van het ongeoorloofde geoorloofd zijn als hij er maar beter van wordt. Hij is gemoduleerd naar de drugsverslindende verslaggever van Rolling Stone, Hunter Thompson en de keren dat oom Duke met draaiende ogen onder zijn bureau ligt zijn dan ook niet te tellen.

Het is overigens aardig om te zien hoe Doonesbury in de loop der jaren veranderd is. Natuurlijk blijft Trudeau op pesterige wijze de heiligheid van het presidentschap en alle randfiguren die daaromheen scharrelen relativeren, maar hij is meer gaan doen. Om zijn werk goed te kunnen doen is hij telkens enkele dagen of weken lang de verrichtingen van één of twee politieke figuren gaan volgen om vervolgens plotseling over te stappen op een heel andere figuur en die dan weer enkele dagen te volgen. Een werkwijze die hem aangeraden was door zijn redakteur Jim Andrews. Het houdt de strip levendig en afwisselend met name omdat zijn personages in de loop der jaren aan diepte hebben gewonnen en de nieuwkomers steeds kleurrijker zijn. Hij besteedt ook veel aandacht aan zijn personages: 'You have to care about your characters, because if you don't the reader don't'.

Paradoxaal genoeg is dat ook een van de redenen waarom de strip tot op heden in Nederland zo onbekend is. Je moet de strip regelmatig volgen, de personages leren kennen om er plezier in te krijgen en omdat de strip bij ons nergens gepubliceerd wordt krijgt de Nederlandse lezer ook geen kans om hen te leren kennen. Vanaf dit nummer van Stripschrift gaan wij daar verandering in brengen door maandelijks een aantal van de leukste Doonesbury-strips te publiceren, waarbij rekening zal worden gehouden met de gedateerdheid van een groot aantal. Tussen de gedateerde, aan actuele politieke gebeurtenissen opgehangen strips zitten genoeg afleveringen met eeuwigheidswaarde.

Het tijdstip, waarop wij met publikatie beginnen lijkt vreemd gekozen omdat de strip in Amerika tijdelijk op zal houden. In *Time* verklaarde Trudeau onlangs dat hij een periode van bezinning nodig had. Hij is 34 jaar en heeft al 4300 strips gemaakt. Tijd om de inktpot te vullen. 'Het is leuk om de ongekroonde koning van het *'investigative cartooning'* te zijn, maar dat is een baan voor jonge jongens'. Trudeau vindt terecht dat hij zijn personages nu nog kan en moet veranderen: 'It's time to give them $20 haircuts and move them out into the larger world of grownup concerns. The trip from draft beer and mixers to cocaine and herpes is a long one, and it's time they got a start on it'. Herfst 1984 wordt de strip van de volgens zijn zeggen, niet in een mid-life crisis verkerende, Trudeau weer voortgezet. Voor ons een mooie gelegenheid om wat bij te lezen.

Doonesbury

ZO! DIT IS MIJN EERSTE STUDENTENFEEST EN IK DOE HET OVERDUIDELIJK HEEL GOED. HET ZAL NIET LANG DUREN VOOR WE NAAR MIJN KAMER GAAN.
HÉ, MIKE! WAT ZOU JE ERVAN ZEGGEN DE COLA-AUTOMAAT EENS TE GAAN BEKIJKEN!
JA HOOR. NATUURLIJK! DIE IS MOOI... DE COLA-AUTOMAAT, HÈ? DE NIEUWE COLA-AUTOMAAT. WAT EEN GILLER. HA, HA!
EIGENLIJK EEN VERREKT VERNUFTIG DING.
Coca Cola
GBTrudeau

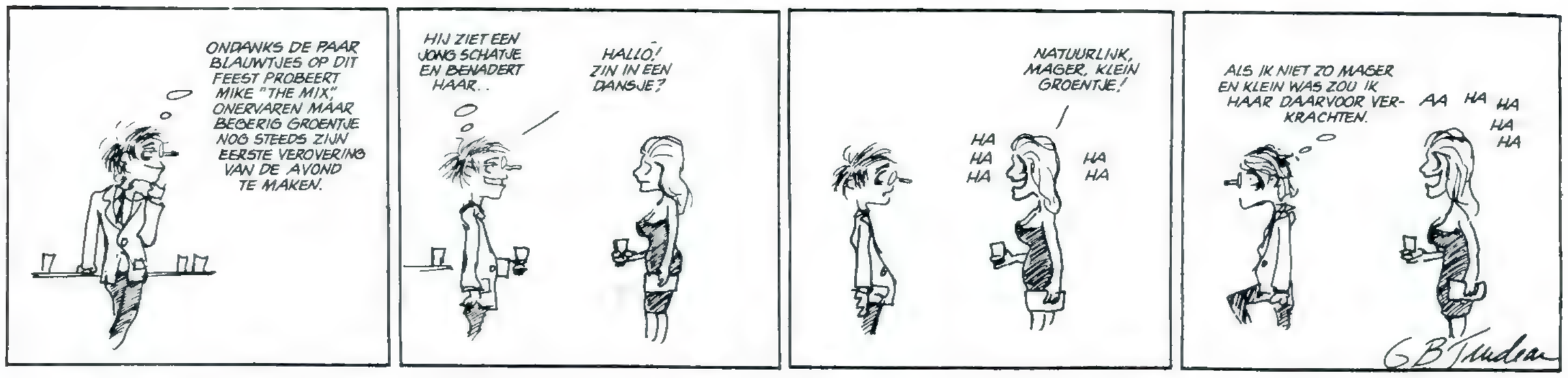
ONDANKS DE PAAR BLAUWTJES OP DIT FEEST PROBEERT MIKE "THE MIX" ONERVAREN MÁAR BEGERIG GROENTJE NOG STEEDS ZIJN EERSTE VEROVERING VAN DE AVOND TE MAKEN.
HIJ ZIET EEN JONG SCHATJE EN BENADERT HAAR..
HALLO! ZIN IN EEN DANSJE?
NATUURLIJK, MAGER, KLEIN GROENTJE!
HA HA HA
HA HA
ALS IK NIET ZO MAGER EN KLEIN WAS ZOU IK HAAR DAARVOOR VERKRACHTEN.
AA HA HA HA HA
GBTrudeau

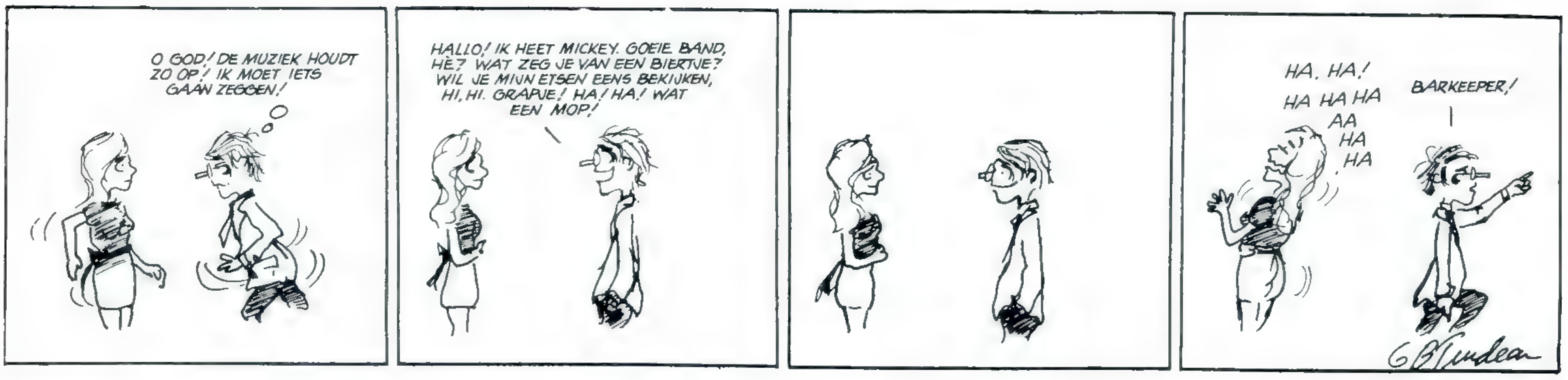
O GOD! DE MUZIEK HOUDT ZO OP! IK MOET IETS GAAN ZEGGEN!
HALLO! IK HEET MICKEY. GOEIE BAND, HÈ? WAT ZEG JE VAN EEN BIERTJE? WIL JE MIJN ETSEN EENS BEKIJKEN, HI, HI. GRAPJE! HA! HA! WAT EEN MOP!
HA. HA! HA HA HA AA HA HA
BARKEEPER!
GBTrudeau

ZO, JE BENT THUIS HELEEN. BEDANKT VOOR DE LEUKE AVOND...
MIKE, IK HOOP NIET DAT JE HET ERG VRIJPOSTIG VINDT, MAAR IK HEB GRAAG DAT JE DE NACHT IN MIJN KAMER DOORBRENGT...
WAT HEB JE...?
O, IK WEET DAT JE GAAT ZEGGEN "HELEEN, HET IS NIET GOED", MAAR MIKE WE HOUDEN ZOVEEL VAN ELKAAR EN WE HEBBEN ELKAAR NODIG. O, MIKE, ZEG ALSJEBLIEFT JA. LAAT DEZE KANS NIET VOORBIJGAAN!
NOU, OKEE DAN HELEEN. ALS JE HET PERSÉ WILT, OFFER IK ME OP...
ARME SCHAT. JE HAND BEEFT. GEEN ANGST. KOM NU BINNEN LIEVERD. HET WORDT IETS HEEL MOOIS...
GBTrudeau

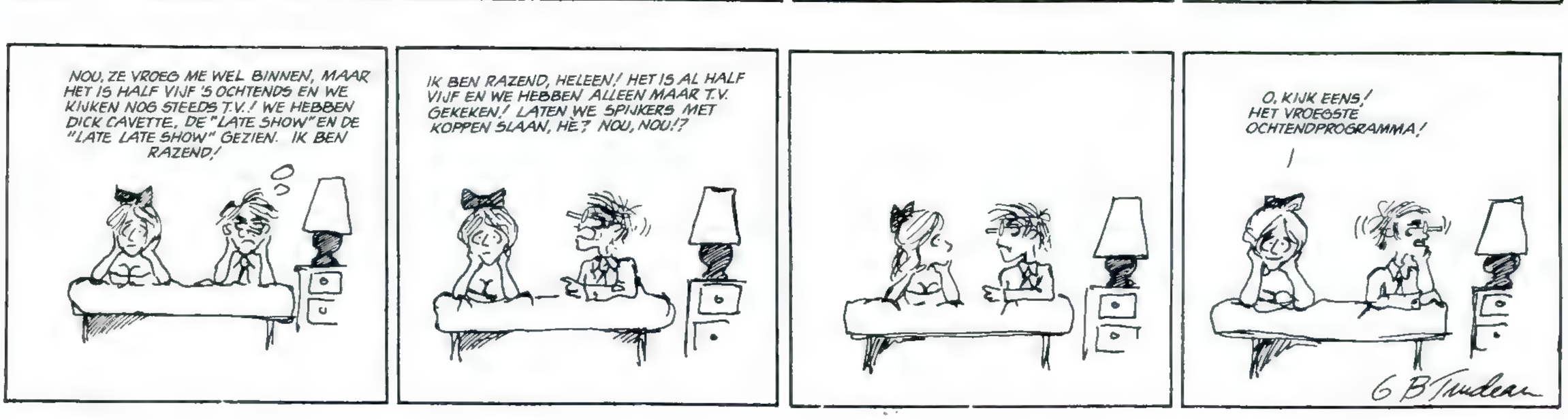
NOU, ZE VROEG ME WEL BINNEN, MAAR HET IS HALF VIJF 'S OCHTENDS EN WE KIJKEN NOG STEEDS T.V.! WE HEBBEN DICK CAVETTE, DE "LATE SHOW" EN DE "LATE LATE SHOW" GEZIEN. IK BEN RAZEND!
IK BEN RAZEND, HELEEN! HET IS AL HALF VIJF EN WE HEBBEN ALLEEN MAAR T.V. GEKEKEN! LATEN WE SPIJKERS MET KOPPEN SLAAN, HÈ? NOU, NOU!?
O, KIJK EENS! HET VROEGSTE OCHTENDPROGRAMMA!
GBTrudeau

Stripschrift

Oude nummers

Oude nummers van Stripschrift zijn nog steeds verkrijgbaar voor de oorspronkelijke prijs. Bestellingen kunt u richten aan:

Adm. Stripschrift
Antwoordnummer 420
3700 VB Zeist

Na overmaking van het totaalbedrag aan Stripschriften plus f2,50 porto- en administratiekosten op gironummer 209948 tnv. 'Stripschrift', Zeist, wordt het bestelde u thuis gezonden.

18 (f2,25): Vijftig jaar Bruintje Beer met een herdruk van *Bruintje Beer verdwaald,* Walt Disney studio's (tekenfilm).
19 (f2,25): Kabouterstrips, Paulus de Boskabouter nr. 14.
20 (f2,25): Prins Valiant door Harold Foster met een herdruk van aanval op de Neveleilanden, Thé Thong Khing.
38½ (f1,50): Het pikante Lucky Luke verhaal Luke se défoule op posterformaat.
57/58 (f3,75): Erg veel over Marten Toonder met name zijn jeugdwerk (Thijs IJs); Buck Danny en dus ook Victor Hubinon; Daan Jippes **2 voor t)** Richard Corben met een gruwelijke herdruk.
65 plus (f2,25): Interview Tibet, Rik Ringers leidt de dans (1955); Chick Bill; Tina; Jay Linch door Evert Geradts; De wonderen van Mu.
66 (f2,25): Interview Franquin, Guust Flater, The Spirit van Wil Eisner, Dick Matena (over de Macaroni's); De wonderen van Mu.
67 (f2,25): Nader tot Kuifje 3 over interessante drukvarianten; interview Carry Brugman; speciaal Roba met Bollie en Billie en De Sliert en een bibliografie; De Wonderen van Mu
68/69 (f3,75): Marten Toonder-story Tom Poes en de schoonschijners Akim en Tarzan-pulpuitgaven; De Wonderen van Mu.
70 (f2,25): Marten Toonder 2 (Panda, Toonder-studio's); Jan van Haasteren; De wonderen van Mu; Tom Poes en de Schoonschijners.
74 (f2,95): Zuiptor, Uco Egmond, Raymond Macherot (Chlorophyl, Poezekat); Domien ten Berge, Marten Toonder; profesor Pi...
75/76 (f4,25): Peter O'Donnell, Modesty Blaise; Willy Lohmann, Kraaienhove persiflage...
77 (f2,95): Gerrit Stapel, Mijn vriend Andries; Aart Clerkx.
78 (f2,95): Daan Jippes, Intercity Incident; interview 'Forest Bud' Sagendorf Popeye; Modesty Blaise.
79 (f2,95): Jules Feiffer; Moem; Piet Wijn De Moorse Tovenaar.
80 (f2,95): Robbedoes, Fournier, The Hulk; De Tovenaar van Piet Wijn...
81/82 (f4,25): Special Peyo, Smurfen; Depuis tekenaars; Tillieux en een Felix-herdruk.
83 (f2,95): Sjors en Pep (nu Eppo); Loriot; Dick Bos reclamestrip Glashard.
85 (f2,95): Professoren in het Europese beeldverhaal (Zonnebloem, Barabas Adhemar, Sickbock, Prilwytskofsky, Kalker, Lupardi): Patty Klein. Stripscenario's; Dick Bos...
86 (f2,95): inhoudsopgave van Stripschrift nr 49/50 t/m 84; Eddy Paape, SDCN...
87 (f2,95): Bert Bus, herdruk Nitokris, kartoenrubriek Ong-gezien, Tommi Ungerer, Simpelman, Lucky Luke, LL-persiflage.
88 (f2,95): Ridderspecial; Prins Valiant, De Rode Ridder, Vlaamse Ridderschap, Bob de Moor, prins Valiant-persiflage, Wood, Tarzoon.
89 (f2,95): Uitgeverij Casterman, Jacques Martin, Jacques Tardi, Tardi-oorlogsstrip, de 4 Helden, Craenhals, Kresse.
92 (f2,95): Jean Graton's Michel Vaillant, Julie Wood, en Van Strijd tot strip, Wim van Wieringen.
93 (f2,95): herdrukken Pogo, Walt Kelly, Paulus de boskabouter, Toonder's Magister Hocus Pas, Jan Gerhard Toonder: De stripkunst van Marten Toonder. Ongezien: kartoen Yrrah uit VN.
94/95 (f3,60): Robbedoes-weekblad... Robbedoes index t/m nr. 2000; de dertigste verjaardag van het weekblad Kuifje, Pogo.
96 (f3,25): Jijé-special interview, Pogologie, Jan Gerhard Toonder en Lo Hartog van Banda.
97 (f3,25): Keizerstrip Trigië tekenaar Don lawrence, Verdwenen Kuifjes door Har Brok teruggevonden, interview met Selby Kelly weduwe van Pogo-tekenaar Walt.
98 (f3,25): Strips in de dertiger jaren: Doe Mee, Centsprenten en strips, Tripje, G. Rotman, G. van Raemdonck, Bulletje en Bonestaak en Thijs IJs en Gijsje Goochem.
99 (f4,95): Milton Caniff, Wallace Wood interview, Stripkoerier en Gummi.
101 (f3,95): Scenaristen special, Greg, Jacques Lob, Jean Michel Charlier, Jean-Pierre Dionnet; Blueberry, Pogopersiflage door Wallace Wood/Harvey Kurtzman, 66-ste en laatste Eric de Noorman-verhaal: De eerloze krijg.
102/103 (f3,95): Kuifje weekblad, E.P. Jacobs, Bob de Moor en Claude Auclair, Lombard uitgaven, Rik Ringers, Eric de Noorman: De eerloze krijg.
104 (f3,95): Interview met Joost Swarte door Herman Pieter de Boer, Pogo Herdruk, De eerloze krijg.
105 (f3,95): 'Duckman' Carl Barks, herdruk van een van zijn eerste Donald Duck verhalen, Daan Jippes; tien jaar Het Stripschap, Tante Leny, Pogo en Eric de Noorman.
106 (f4,95): Hugo Prattnummer, Luck Star O'Hara, VNU-story III, jaarlijkse stripdoorsnede, Pogo, Eric de Noorman.
107/108 (f4,95): Kapitein Rob, Pieter Kuhn, kapitein Rob musical, Evert Werkman, Eric de Noorman en Smurfen...
109/110 (f4,95): Eppo-special, Henk Kuijpers (Franka), Bert Bus, René Follet, Peer en Uco, De VNU-story IV, kritiek op voordelen Strips, Kuifje in Zwitserland, Pogo en Eric de Noorman...
111 (f4,25): Stripproduktienummer: ontstaan van strips, tekenwerk (door Matena) scenario, lettering, inkten, inkleuring, merchandising en syndication, Kapitein Rob, Pogo en Eric de Noorman...
112/113/114 (f5,95): detectivestrips, Eisner en zijn Spirit, The Shadow, Schlomo Raven, Jack Palmer (Pétillon), Loro, Jess Long, Detectivefilms, Eric de Noorman.
115 (f4,25): Strips en politiek, Willem, Peter van Straaten, Behrendt, Crumb, Eric de Noorman.
116 (f4,95): Centsprenten en strips, Ben van Voorn en Piet van Elk, Alain Saint-Ogan, Toonder en Piëts Bassie, Chantal Montellier, Martin Lodewijk en Eric de Noorman.
117/118 (f6,50): Interview Blanc-Dumont, Jijé-polemiek, inhoudsopgave Stripschrift nrs. 85-117/118, Pogo afsluiting, Eric de Noorman.
119 (f4,95): Lucky Luke, Morris en Goscinny, De Ballade van de Daltons, 50 jaar Kuifje, marketing van Stripschriften op de Nederlandse markt.
120 (f4,95): Science Fiction met Leloup, Arman en Ilva, Dick Matena en Enki Bilal.
121 (f4,95): Berni Wrightson, de horrorstrip op zijn best. De striphandel. De Stripkatalogus.
122/123 (f6,50): Willy Vandersteen, Jerom, De blauwe reeks, Suske en Wiske wegwijzer.
124 (f4,95): Palacios, strips op z'n Spaans, Noel Sickles, Stichter v.d. Caniffschool.
125 (f4,95): Cuvelier-nummer met artikelen en herdruk, Pogo etc.
126/127 (f6,50): De strips van Claire Bretécher, Ralph Bakshi, de animatieman.
128 (f4,95): Guido Crepax en Valentina.
129/130 (f6,50): Al Capp (1909-1979), Li'l Abner, Vakbond voor striptekenaars, Jacques Tardi.
131 (f4,95): Dick Tracy, The Studio, Jeff Jones, Mike Kaluta, Berni Wrightson.
132 (f4,95): Engelse dagbladstrips: Andy Capp, Jeff Hawke, Garth, Jane, The Perishers, Romeo Brown.
133 (f4,95): Joost Swarte, Droomprijsvraag, Rose, Enquète.
134 (f4,95): Beeldverhaal in de oorlog. Het beest is dood, Striphelden trekken ten oorlog.
135/136 (f6,50): Willy Vandersteen artikelen, Klassieke strips uit Sprint, Blueberry, Jordaan.
137 (f4,95): De kleine uitgevers, Rijperman, Yendor en Espee, De Vrije Balloen 5 jaar, Uderzo drinkt toverdrank.
138 (f4,95): De familiestrips: Familie Snoek, Blondie, familie Doorzon, Jan, Jans en de kinderen, Prins Valiant.
139/140 (f6,50): Theo van den Boogaard, Martin Lodewijk, Zweedse Strips.
141 (f4,95): Daan Jippes naar Disney Studio's, Rostrum, Minitoe, Kapitein Rob en Romeo Brown.
142 (f4,95): Droomprijsvraag, Dick Matena's witte kerst, The Empire strikes back, Indeks, Top-twintig.
143 (f4,95): Amsterdam in strips, Kuifje voor het Amsterdamse gerecht, Lucca 14, Del Castillo.
144 (f4,95): 1984, Ravian, Stripalbumkopers onderzocht, Prikkebeen.
145 (f4,95): Frank Frazetta's Fantastische Wereld. 25 jaar Yrrah, Enki Bilal, Mort Walker: Sam's Strip.
146/147 (f6,50): Floc'h. Dominique Hé, Terug naar de Klare Lijn.
148 (f4,95): Robert Gigi, Scarlett Dream, Het gezicht van Eppo.
149 Conan, Wie is dat?, Conan-strip, Romeo Brown, Sam's Strip.
150 Krazy Kat, De dieren van Crumb, Nard'n' Pat, Garfield, De Shtunk, Li'l Abner, Dierenleed, Fat Freddy's Cat, Vlaamse smetjes, Romeo Brown.
151/152 Jan Kordaat, Yves Chaland en de erfenis van Tillieux, Het voorbeeldige leven van Jijé, De Bende van vier.
153 William Vance, Bruno Brazil, Bob Morane, Jerom in Tibet, Kapitein Rob, Chantal Montellier, Vlaamse Frutjes.
154 Belgische strips, Didier Comès, De Rat-cisten een strip van Comès, EC herleeft, Kuifje op de knieën.
155 Victor de la Fuente, Haxtur, Fernando Fernandez, Francisco Ibanez, De Disney films, de toplijsten van 1981.
156 Nieuwe Nederlanders, Paul Teng, Dick Briel, Red Rat, Gezellig en leuk, Prutswerk.
157 Jean-Claude Mézières, Heavy Metal, Eric Schreurs, Sterren stralen in Hollywood.
158 Marten Toonder, François Bourgeon, Comicana, Jean-Louis Floc'h, De Zeven van Zeveneken.
159/160 Engelse stripweekbladen, Strip against racism, Crumb's Sketchbook, Stripfiguren vogelvrij?
161 Nieuwe stripbladen, Knudde, Bij de dood van Wallace Wood, Joseph Toutain.
162/163 Robbedoes is ook geen twintig meer, Flip Flink, German: De Guust Flater van de tachtiger jaren, Bercovici, Hislaire en Coss, Morris, Plagiaat en piratendruk.
164 Interview met Harvey Kurtzman, Lijk op de Imijn, Lezers over parodie en plagiaat.
165 (f5,25): Interview met Frank Margerin en Raymond Reding. Een analyse van de strips van Cosey.
166 (f5,25): Interview met Paul Gillon, schepper van Schipbreuk in de tijd en met Pierre Christin scenarist.

Ruiladvertenties

Wie helpt mij aan de laatste nummers Tom Poes uit Revue: 6008, 6044, 6119, 6131, 6430, 6433, 6448 en 6501. Alle in goede staat. R. D. Poot, IJmuidenstraat 25, 2586 TX Den Haag, 070-546572.

NIEUWS

Nieuwsredaktie: Har Brok en Peter de Raaf (tel: 020-250975 of 010-519903). **Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam**

ALGEMEEN

KERAMIEK

Peppermint Jelly verkoopt nu ook de eerder in deze rubriek gemelde Kuifje-keramiek. Op zich niet zo schokkend, maar het is wel aardig om te weten dat de prijzen ervan beduidend lager liggen: verschillen van *f* 10,— tot *f*40,— per beeldjes.

ZOTTER BV

Lachende Honden is de titel van het eerste album van Manus & Bink, getekend door Frans Smit (ps. Snarf). Een aantal gags ervan verscheen eerder in het blad *Baal* en in plaatselijk volleybalblad te Assendelft. Het album is te bestellen door *f* 2,75 over te maken op giro 5394074 tnv. Marc de Boer, Assendelft onder vermelding van 'Lachende honden'. Inlichtingen: Zotter BV, Bestevaerstraat 59 te Assendelft.

WERKGROEP NOORDZEE

De Werkgroep Noordzee is verantwoordelijk voor de uitgave *De zee is ons een zorg,* een kartoenverzameling over de milieuproblemen van de Noordzee. Medewerking verleenden onder andere Jos Collignon, Opland, Stefan Verweij, Arend van Dam, Frits Behrend, Frits Müller, Wibo, Len Munnik, De Jager/Stevenhagen en Kees van Willemen. Bijna een katalogus van het Nederlandse kartoenistenbestand... Het boek kan verkregen worden door overmaking van *f* 8,75 op giro 3666563 tnv. Stichting Werkgroep Noordzee, Amsterdam onder vermelding van het ISBN-nummer 90 70643-01-4.

DE ILLEGALITEIT

Distributiebedrijven en striphandel trekken hun handen af van de porno-Asterix. Een van de twee grote distributiebedrijven in Nederland, Betapress, heeft bij de aanvang van het korte geding dat diende voor de vice-president van de Haagse rechtbank, Mr. R.R. Portheine, toegezegd alle albums waarin in plaats van een Gallische een fallische held de hoofdrol speelt (deze woordspeling is geciteerd uit een ANP-bericht van *De Volkskrant* binnen twee weken uit de handel te nemen. Ook de striphandel zal de seksboekjes uit haar assortiment nemen. Een en ander heeft niet kunnen verhinderen dat onlangs weer een nieuwe Suske en Wiske-parodie verscheen. In kleur nota bene. Binnenkort zal in het Juridisch Instituut van de Universiteit van Amsterdam een tentoonstellinkje georganiseerd worden naar aanleiding van het thema 'Plagiaat en Parodie' door Frits Oppenoorth.

KARTOENTENTOONSTELLING

Van 17 januari tot en met 18 februari wordt in het Erasmushuis in Utrecht een kartoententoonstelling georganiseerd onder auspiciën van het Humanistisch Verbond. De 12 eksposanten zijn: Arend van Dam, Peter van Straaten, Kees Willemen, Silvia Weve, Frits Müller, Opland, Len Munnik, Jos Colignon, Willem van Manen, Stefan Verweij, Anone en Tom Janssen.

SPOTPRENTEN

Als deeltje 492 van de reeks Informatie verscheen het boekje *Spotprent*. Het werd samengesteld door W. van Rossum en uitgegeven door De Ruiter BV (Postbus 167, 4200 AD Gorinchem). Een beknopt boekje met de nodige informatie over Nederlandse kartoenisten.

STRIPKAARTEN

Ter gelegenheid van zijn 15-jarige bestaan bracht Het Stripschap een serie ansichtkaarten uit voor leden en andere relaties. Twaalf kaarten met Stripdagvignetten, logo's en andere grafische herinneringen uit de periode 1967-1982. Eind december '82 bestond ook *Stripschrift* 15 jaar een reden voor Het Stripschap, zonder wie *Stripschrift* niet zou bestaan, om één van de kaarten te vullen met de logo's die in de loop der tijd de omslag van *Stripschrift* gesierd hebben (zie afb.).

STRIPKALENDERS

– Studios Hergé stuurde rond de jaarwisseling vrienden en bekenden een fraaie vierkleurenkalender omtrent Kuifje. Kuifje is erop gekleed in zijn vertrouwde plusfour, dus wellicht betreft het hier de herdruk van 'n reeds eerder uitgebrachte kalender.

– Het Stripschap bracht wederom zijn jaarlijkse stripkalender uit met tekeningen van Gerrit Stapel, Harry Balm, Evert Gerardts, Joost Swarte, Ed. van Schuilenberg, Gerrit de Jager, Wil Raymakers, Peter de Smet, Frits Kloezeman, Martin Lodewijk, Henk Albers, Dick Briel en

Piet Wijn. De kalender werd samengesteld door Hans Sonius.
– Stripwinkel Sjors tenslotte zorgde met zijn Sjorskalender voor een nieuw Sjorsprodukt van Frans Piët, in kleur nog wel.

KUIFJE

Bij Carlsen verscheen het boek *Tim und Struppi de Luxe.* Prijs DM29.80 (156 blz. in kleur). Het gaat hier om een luxe-uitgave van de albums *Het Geheim van De Eenhoorn* en *De Schat van Scharlaken Rackham* en dat is zinniger dan de willekeurige bundelingen die in Nederland in omloop zijn. Waarom juist deze twee albums een centrale plaats innemen in het werk van Hergé wordt uit de doeken gedaan in een 24 bladzijden tellende epiloog met o.a. informatie over de (grafische) bronnen voor dit dubbelavontuur.

VERZAMELBANDEN

Medianet brengt verzamelbanden voor de stripbladen *Eppo, Tina* en *Mickey.* Prijs per band *f* 13,95 over te maken op postgiro 9229 tnv. Medianet Haarlem. Vermeldt naam, adres en de gewenste banden en na ongeveer drie weken belt de postbode met een pakje dat niet door uw brievenbus gaat.

STRIPTENTOONSTELLING

Tot en met 31 januari eksposeren Esjé (niet Joost Swarte, die ook onder dit pseudoniem publiceerde, maar Joop Swaans), Guus van Cleef, Legs Boelen en Do Veldkamp in het Eindhovense Centrum voor hedendaagse kunst De Krabbedans (Stratumseind 32, Eindhoven). Hun ekspositie is getiteld *The Hypnotist* en vormt blijkens de persberichten een tegenwicht tegen de gevestigde fenomenen Kuifje en Giraud/Moebius. Dat riekt naar frustraties, een reden om deze tentoonstelling te bezoeken of om minstens de rijkgeïllustreerde katalogus aan te vragen. Kosten ca. *f* 10,—, maar haast u, de oplage is beperkt tot 300 eksemplaren.

ROLPATRONEN

Frans Wentholt studeeerde te Nijmegen af op een doktoraalstripschrift getiteld *De Roestige Rolpatronen: man/vrouwrollen in stripverhalen.* Het ruim 400 bladzijden tellende resultaat is voor *f* 45,— te koop en dat doet deugd. Niet alleen omdat in deze skriptie een analyse gegeven wordt van stripkompleksen als Blueberry, Suske en Wiske, Kuifje, Lucky Luke, Asterix en Trigië, ook niet omdat het onzin is dat dit soort studies privélektuur van hoogleraren zou moeten zijn, maar ook omdat Wenderholt een gedegen stripkenner is en geen modieuze trendvolger.

STRIPBLADEN

RHAA LOVELY

Met ongekende regelmaat verschijnend, nu alweer nr. 5 met uitstekend werk van de vaste krachten Gimenez, Franquin, Binet, Gotlib, Gibrat, Veyron en de Nederlander Maraboe. Het zes platen tellende verhaal *Reacties* van Edika steekt er, in het humoristische genre, met kop en schouders nog bovenuit. Prijs per nummer *f* 5,95 (48 blz.). Inlichtingen: Uitgeverij Yendor, Goudsesingel 44, 3011 KC Rotterdam.

STRIP

Van het Oostenrijkse stripblad *Strip,* dat herdrukken bevat van klassieke, meest Amerikaanse krantenstrips, verschenen inmiddels de nummer 7/8 en 9. In deze nummers onder andere Cisco Kid (Luis Salinas), Flash Gordon (Dan Barry), The Spirit (Will Eisner), Modesty Blaise (Romero/ Peter O'Donell), Roodoog (Gordon Bess), enz. *Strips* is een uitgave van *Comic Forum,* Postfach 125, A-1013 Wien, en verschijnt maandelijks. Per nummer DM3,50.

WOODY WOODPECKER

Nummer 55 van het stripblad *Woody Woodpecker* is het eerste met strips van de Deense tekenaar Freddy Milton, bekend van de Duck-verhalen die hij voor *Donald Duck* tekent. In nr. 57 zal weer een Woodpecker-verhaal van hem staan, in nr. 58 het vervolg van de Fam. Gnuff enzovoorts. *Woody Woodpecker* (geheel in kleur, 36 blz.) verschijnt maandelijks en kost per nummer *f* 2,25. Het is een uitgave van Semic Press, (nieuw adres!) Bosboom Toussaintstraat 30, 1015 GC Amsterdam.

STRIPS

Nummer 4 van het Friestalige stripblad *Strips* omvat het debuut van Gjalt de Graaf en werk van Jac D(ykstra?) onder andere en met duidelijke kwaliteiten van Harke Bremer en Jarich Hoekstra. Voorts een uitvoerige bespreking van Foekje ('it ferhaal fan in hûn') van Rink van der Velde en Anjo Mutsaars. Abonnementsprijs *f* 16,— voor 4 nummers. Inlichtingen: Ljouwerterkaai 24, 8063 CC Snits.

VAKBLADEN

KING KONG SF

Na een tijd van stilte van verschijnt eind januari nr. 13 van *King Kong SF,* met onder andere werk van Eddy Bertin en Tais Teng. Wie min of meer geregeld de komende afleveringen wil ontvangen dient minimaal *f* 12,50 te storten op giro 553 tnv. NMB Rotterdam tgv. rekeningnr. 69.32.66.120 met vermelding 'Bijdrage KKA 83'. Verder inlichtingen, ook over de verhalenwedstrijd om de King Kong Award, bij Rob Vooren, Hoge Rijndijk 14-A, 2313 KJ Leiden.

ZOZOLALA

Zozolala heeft zich in korte tijd opgewerkt tot een degelijk tweemaandelijks strip- en informatieblad, waarvan zojuist nr. 7 verscheen. Uit de inhoud lichten we het eerste Nederlandse artikel over François Schuiten, een kritische bijdrage over het militarisme bij J. Martin naar aanleiding van *De oase* (Lefranc), een uitvoerige beschouwing over *De vloek van het water* (Jonathan Cartland) en een bijdrage over Wil Raymakers (*Dierenleed,* inmiddels omgedoopt tot *Boes*). De gratis oplage is niet minder dan 2000 stuks. Inlichtingen: Lange Hezelstraat 113a, 6511 CG Nijmegen (080-226146).

COMIC FORUM

Comic Forum, dat zo onderhand de plaats van *Comixene* voor het Duitse taalgebied heeft overgenomen, besteedt in nummer 16 uitvoerig aandacht aan het fenomeen Rik Ringers (d.h. Rick Master): een analyse, een bibliografie, een interview met Tibet en Duchâteau en 2 herdrukken. Verder de film *Annie* (ivm. *Little Orphan Annie*), *Comicon,* de strip *Luckstar* van Pratt, een lezersenquête, Frank Cappa en The Spirit. Prima werk, gekompleteerd met uitvoerig nieuws, recensies, enz. Prijs van dit nummer Dm6.80 (76 blz.). Inlichtingen: Postfach 125, A-1013 Wien.

UITGEVERIJEN

COMIC FORUM

Het Oostenrijkse stripvakblad *Comic Forum* beweegt zich ook op het terrein van de uitgeverij. Naast het stripblad *Strips* verzorgt het nu ook de albumreeks Comicothek. Als eerste twee delen verschenen zojuist:
– *Tommy letzter Ritt* (deel 1 van John Kendall) door Arturo del Castillo (66 blz. zwartwit);
– *Ann und Dan* (deel 1) door Hugo Pratt (70 blz. zwartwit).
Per deel DM12,80 (bij intekening reduktie). De John Kendall-reeks gaat kompleet uitgebracht worden in 10 halfjaarlijks te verschijnen delen, terwijl de Hugo Pratt-reeks wordt voortgezet met *Ann und Dan* 2, *Fort Wheeling* I en II (te verschijnen in 1983). Inlichtingen: Comic Forum, Postfach 125, A-1013 Wien.

MAGIC STRIPS

Bij de Brusselse uitgeverij/stripwinkel verscheen het derde deel van *Le Prince Riri* van Willy Vandersteen. Zeer fraai uitgegeven in hardcover en met een lay-out én omslagtekening van Yves Chaland! (32 blz. BF270,—). Inlichtingen: Editions Magic Strip, Place Rouppe 18, B-1000 Brussel. Oh ja, het gaat hier om Vandersteens strip *Het Prinske.*

Arboris

Uitgeverij Arboris hoopt in mei met het eerste nummer van *Elfquest* op de markt te komen. Deze, in Amerika uiterst populaire serie van *Wendy en Richard Pini,* zal in het Nederlands in kleur uitgebracht worden. Deze delen twee en drie worden in juni uitgebracht. Prijs per deel: *f* 4,95.

Panda

Gezien het succes van het album *Striptease,* waarin bekende stripfiguren heel andere avonturen beleven dan normaal, brengt Panda binnenkort Striptease deel 2 op de markt, dit keer geheel gevuld met persiflages op Amerikaanse stripfiguren. O.A. *Dick Tracy, Donald Duck, Prins Valiant, Mandrake* en *Spiderman* komen in dit album aan hun trekken.

Drukwerk

Hervormingskamp 'B', geschreven door *Jan Bucquoy* en getekend door *Santi,* is een van de meest recente uitgaven van uitgeverij Drukwerk. Een politiek-fiction verhaal, dat zich afspeelt in België, waar de NATO een greep naar de macht doet. 48 pagina's, geheel in kleur. Prijs: *f* 6,55.
Bij dezelfde uitgeverij verscheen het album *Het komplot van IJzersnavel* van *J.L. Pesch.* Ook dit album is geheel in kleur, en kost *f* 6,55.

Loeb

Bij deze uitgeverij staan de volgende albums aangekondigd:
Paulette deel 3 – *Paulette gaat trouwen* en Paulette deel 4 – *Paulette in Amazone,* beiden van *Pichard.* Prijs per album: *f* 12,50.
Paul Kirchner – *Spiegel der dromen.* Paul Kirchner begon zijn loopbaan als striptekenaar in de Amerikaanse underground pers.

Tegenwoordig tekent hij o.a. voor het Amerikaanse blad *Heavy Metal.* In dit album is een dwarsdoorsnede van zijn werk opgenomen. Prijs: *f* 12,50. Van de fransman *Copi* verschijnt het derde album alweer. Titel: *Er zijn leukere dingen dan sex.* Prijs: *f* 12,50.
En tenslotte verschijnt van *Elyh* het album *Poeslief*. Poeslief is het tweede stripalbum met de belevenissen van het 'Viva vrouwtje' van Elyh. De Viva is inmiddels gestopt met de plaatsing van deze strip, vandaar dat dit album ook ongepubliceerde strips bevat. Prijs: *f* 12,50.

Dupuis
Na Asterix, Lucky Luke, Kuifje, Blake en Mortimer en andere striphelden worden de *Buck Danny* strips nu in een luxe reeks uitgebracht.
Uitgeverij Dupuis start in juni met het eerste deel onder de titel *De strijd om de stille zuidzee.* In dit album worden opgenomen de verhalen *De Jappen vallen aan, De geheimen van Midway* en *De zonen des hemels.* Het geheel wordt in een harde kaft gestoken en gaat *f* 27,50 kosten.

Oberon
Week van 7 maart:
De wondersloffen van Sjakie deel 7 – Halve finale.
Bessie Turf deel 4 – Geitje in de wei.
Week van 14 maart:
Mickey Mous stripalbum deel 1 – Het verdwenen legioen. Een nieuwe serie met Mickey Mouse in de hoofdrol. In dit verhaal belanden Mickey en Goofy in het vreemdelingenlegioen, onder bevel van sergeant Boris de Boeuf!
Trigië deel 25 – De klauwen van het verleden. 'n Geheimzinnig overblijfsel uit pre-Vorgse tijden komt het de inwoners van Trigopolis lastig maken.

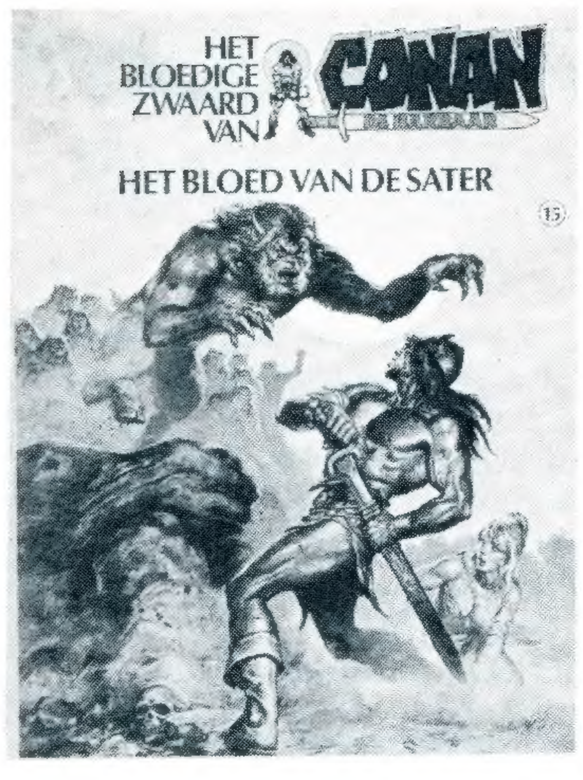

Week van 21 maart:
Conan de Barbaar deel 15 – Het bloed van de Sater. Dit album is het vervolg op Zwaarden boven de Alimane.
Week van 28 maart:
Tom Poes deel 25 – Tom Poes en de ijzervreters/ en de trollebol. Twee verhalen deze keer.

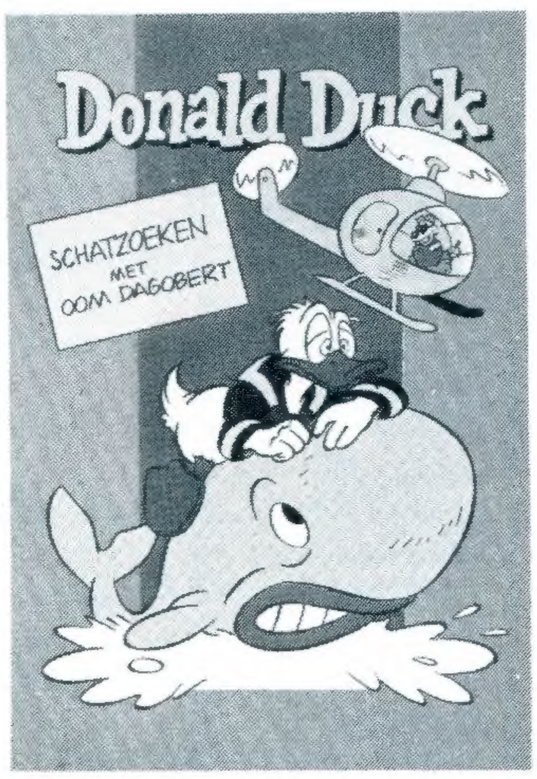

Donald Duck pocket deel 15 – Schatzoeken met oom Dagobert. Ruim 250 bladzijden Disney-strips. Alle genoemde Oberon albums gaan *f* 6,55 kosten.

Op 16 juni vorig jaar werd de Nederlandse Kartoenistenvereniging 'De Tulp' opgericht. Iedereen, zonder onderscheid van ras, nationaliteit en leeftijd, die iets met de getekende grap of humoristische strip te maken heeft, kan lid worden van deze kartoenistenvereniging. Kortom zowel 'passieve als actieve humoristen' zijn van harte welkom bij 'De Tulp'. De vereniging is een niet-commerciële instelling, die uitsluitend tot doel heeft: De bevordering van de kartoen in het algemeen en de Nederlandse kartoen in het bijzonder.
Nog nooit werd er in Nederland een internationale kartoenwedstrijd gehouden. Door het werk van 'De Tulp' is de eerste Nederlandse kartoenale thans eindelijk in aantocht. Eind 1983 wordt in samenwerking met de dienst cultuur van de gemeente Amstelveen een eerste internationale kartoententoonstelling gerealiseerd en wel in het gemeenteljk expositiecentrum Aemstelle. Voor ons land, dat zo rijk is aan kartoenisten en humoristische tekenaars, is dit een uniek gebeuren. De vooruitzichten zijn gunstig. Door bemiddeling van talloze consulaten en ambassades zijn wij verzekerd van medewerking van vele buitenlandse kartoenisten. Uitgeverij Loeb heeft zich spontaan bereid verklaard het kartoenboek van de eerste Nederlandse kartoenale uit te geven. De gemeente Amstelveen staat garant voor een groot deel van de organisatie en realisatie.
Door uw steun (lidmaatschap, donatie) draagt u bij aan de tot standkoming van deze internationaal populaire kartoenwedstrijd. Leden/donateurs ontvangen een lidmaatschapskaart die hen gratis toegang verschaft bij alle festiviteiten. Zij worden uitvoerig geïnformeerd over alle komende kartoenales. Zij hebben het recht mee toe doen met de jaarlijkse ledententoonstelling 'De Tulp bloei...' Zij kunnen het kartoenboek, kartoenkwartet en kartoenkalender met fikse korting bestellen. Bovendien ontvangen zij jaarlijks een komische verrassing.
U kunt uw gevoel voor humor bewijzen door lid of donateur te worden.
Maak minimaal *f* 25,— over op postgironummer 2004843 t.n.v. P.J. Nieuwendijk te Amsterdam. Bij bedragen ruim boven de vijfentwintig gulden, bent u automatisch behalve lid, tevens donateur van 'De Tulp', waar u spoedig meer van hoort. Voor verdere inlichtingen: Camera Obscuralaan 380, 1183 KH Amstelveen.

SIGNALEMENT

Goed nieuws van het Nederlandse stripfront! / – / Sinds januari publiceert *De Waarheid* de strip *Duppie* door Gerard van Santen en Willem Vleeschouwer / – / *Het Parool* blijft niet achter en publiceert dagelijks sinds 3 januari de strip *Otto Raaf,* te beginnen met het verhaal *Concert voor Carras,* getekend door Studio Arnhem/BOT (zie ill.) / – / Sinds kort staat in *AH-Huispost, Bulletin voor de klanten Albert Heijn,* de rubriek *Vraag en aanbod* en die sloeg in als een bom, zo hevig zelfs dat er ekstra edities van dit gratis blaadje moesten verschijnen / – / Wat dat met strips te maken heeft? / – / *AH-Huispost* blijkt een soort alternatieve ruilrubriek van *Stripschrift* geworden te zijn / – / Verplicht voor verzamelaars dus / – /.

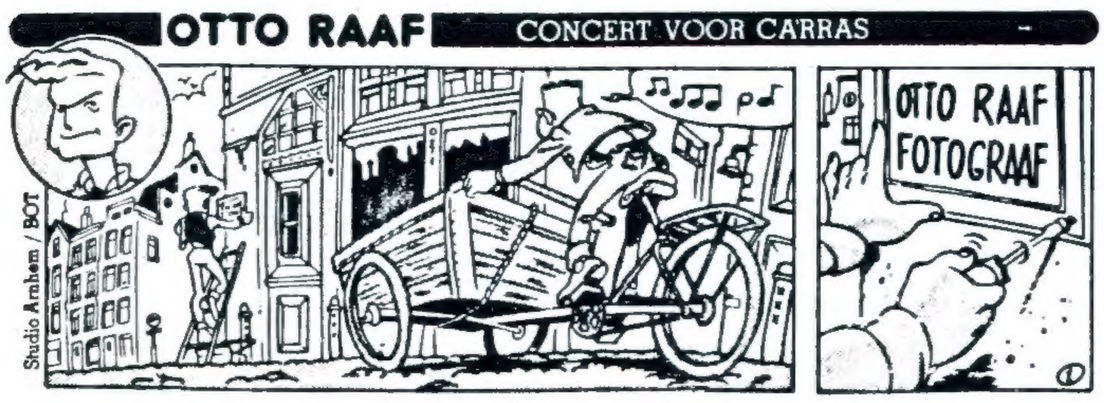

ZEPPO
POSTBUS 83
5690 AB SON
HALLO DAAR
BESTE STRIPVRIENDEN
HIERBIJ DELEN WIJ JULLIE MEDE
DAT VANAF HEDEN, DUS NU, WIJ IN
JULLIE STRIPWINKELS PROBEREN
TE GAAN VOORZIEN ZOWEL ANTIKWA-
RISCHE, UITVERKOCHTE EN NIEUWE
STRIPS. ZOEKLIJST NAAR
ZEPPO, POSTBUS 83,
5690 AB SON
JHS
* ENIGE ONDERKENNING VAN BOVENSTAANDE FIGUREN MET ANDERE REEDS BESTAANDE FIGUREN BERUST OP ZUIVER TOEVAL. (GRAPJE).

De Stripschappagina

MEDEDELINGEN, BERICHTEN & AANBIEDINGEN

Postbus 11335,
1001 GH Amsterdam

Nieuwe leden

Het Stripschap, Nederlands centrum voor belangstellenden in strips, opgericht 11 oktober 1967 is een vereniging. Van een vereniging kun je lid worden. Vele lezers van Stripschrift, een uitgave van Het Stripschap, zijn echter geen lid. Een vergissing menen wij. Want wat zijn de voordelen van een lidmaatschap?

- u ontvangt alle verenigingsinformatie gratis via het blad 'Kwartaal'
- gratis unieke Stripschapkalender
- gratis toegang Strip-3-daagse en mini-evenementen, beide georganiseerd door Het Stripschap
- gratis stripindexen (wie publiceerde wat en waar)
- gratis overzichten van verschenen stripalbums (de 'Stripnoteringen')
- gratis Striptas tijdens de Strip-3-daagse
- gratis ontvangst van het programma-album van de Strip-3-daagse
- hukp van de informatie afdeling o.a. bij studieonderzoeken en tentoonstellingen.
- reductie op speciale uitgaven en aanbiedingen van de ledenservice (zie elders)
- reductie op een abonnement op Stripschrift (zie onder).

Voor 1983 is een combinatie Stripschap/schrift voor u de meest voor de hand liggende abonnementscombinatie. Bovendien de voordeligste.

Financieel

Een lidmaatschap van Het Stripschap kost u *f* 25,— per jaar.
Abonnee van Stripschrift wordt u voor *f* 47,50 (zie voorin dit blad).
Een gecombineerd lidmaatschap/-abonnement kost u slechts *f* 62,—.
Bent u ouder dan 65 of jonger dan 15 jaar dan kost een lidmaatschap *f* 17,50.
Gezinslid (pa, ma, broer of zus, etc. is reeds lid) wordt u voor *f* 17,50.
Lid voor het leven tenslotte wordt u in 1983 voor *f* 500,—.
Betaling kan geschieden door storting op postgiro 1513000 t.n.v. de penningmeester van Het Stripschap.

Donaties

Jaarlijks publiceert Het Stripschap een lijst van haar weldoeners. U kunt zich in deze schare voegen door een storting van minimaal *f* 50,— op onze girorekening 5.000.000. t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.

Mededelingen

- De strip-3-daagse 1983 onder de titel 'Beestenbende' zal plaatvinden op 16, 17 en 18 september 1983 in Breda. De stripconventie zal dit jaar gewijd zijn aan 'Strips in Onderwijs'.
- Voorjaar 1983 zal Het Stripschap in samenwerking met uitgeverij Vonk aanvangen met de uitgave van een nieuwe albumserie. De uitvoering is zwart/wit. Beoogd wordt een zogeheten kwaliteitsreeks.
- De filmotheek nieuwe stijl van Het Stripschap is o.l.v. Bestuurslid Ad Huysmans voortvarend ter hand genomen (zie elders).

Filmotheek

14 augustus 1980 is een zwarte dag geworden voor de filmotheek van Het Stripschap. Op die dag is één of andere onverlaat onze films komen 'lenen'... Zo begint in Stripschrift 148 een droevig verhaal over ons filmbezit. Onvervangbaar materiaal verdween en is nooit teruggekeerd. Een procedure tegen de tussenpersoon werd voorjaar 1982 succesvol afgerond. Direct daarna is Ad Huysmans begonnen met de voorbereidingen voor de wederopbouw van de filmotheek. Tijdens de laatste ALV presenteerde hij z'n plannen.
Kortweg komt het erop neer dat Het Stripschap een verzameling gaat aanleggen van filmmateriaal, geluidsopnamen, diaverzamelingen en video-opnamen die betrekking hebben op tekenwerk, strips of de stripwereld. Het beheer van de verzamelingen zal berusten bij Het Stripschap.
Het bestuur doet hierbij een oproep aan iedereen die in het bezit is van gewoon, bijzonder of zeldzaam film- of geluidsmateriaal dit ter kennis te brengen van Het Stripschap. Op z'n minst kunnen we dan inventariseren wat zich waar bevindt.
Uiteraard kunt u ook uw materiaal schenken aan Het Stripschap. Is het u echter te dierbaar dan bent u wellicht bereid het materiaal tijdelijk af te staan teneinde ons in staat te stellen bij gespecialiseerde bedrijven hiervan een copie te laten vervaardigen.
Als de inmiddels ingezette groei van de 'theek' doorzet, overwegen we een catalogus samen te stellen. Een volgende stap is dan mogelijk het beschikbaar stellen van theekmateriaal voor studiedoeleinden e.d. Daarmee kan dan de zoveelste stap van Het Stripschap ter bevordering van de belangstelling voor het beeldverhaal tezijnertijd worden vervolmaakt.
Berichten, vragen en opmerkingen richten aan:
Het Stripschap
t.a.v. Ad Huysmans
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam

LEDENSERVICE

De onderstaande aanbiedingen kunt u verkrijgen door het overmaken van het verschuldige bedrag op postgiro 3291121 t.n.v. Het Stripschap Ledenservice, Amsterdam. Leden van Het Stripschap genieten de gebruikelijke voordelen.

Zwart-wit

Nog bij de Ledenservice te koop de volgende delen:

14 Broertjes Samovarof – het wolvejong.
22 Baron van Tast tot Zeveren
23 Argonautjes – Het zwaard van Damocles
29 Kleine Pier – De danser van Algier
32 Huckleberry Finn's avonturen deel 1
33 Burt Becker – Stad onder vuur
34 Huckleberry Finn's avonturen deel 2
35 Professor A.B.C. Breinbreier deel 2
36 Athi, de man uit het hoge noorden
38 Blook – De ruimtepiraten
39 Huon de Neveling – Het zwaard van Reinout/Ilse's erfdeel
40 Sjors en...
41 Huon de Neveling – De laatste nederlaag/ De gouden ever/De zwarte zalm
42 Dan Teal – Het maanvirus
43 Historische vertellingen deel 1
44 De brug in het oerwoud
45 Inferno ballade
46 Cliff Rendall – Het geheim van de vijf vierkanten
47 Historische vertellingen deel 2
48 Cliff Rendall – Gevangen van het heelal

Sommige delen zijn al bijna uitverkocht, dus haast u!
Prijzen: delen 14 t/m 43: *f* 5,95 (41: *f* 6,95); 44 t/m 48: *f* 6,25.

Tom Poes

Uitgave De Bezige Bij i.s.m. Het Stripschap. Prijs per setje van 2 deeltjes *f* 8,90. Nog verkrijgbaar de volgende setjes:
De drakenburcht/De bergmensen
Het verdwijneiland/ Het geheim van het noorderlicht
De reuzenvogel/De meesterschilder
Het eiland van Grim, Gram en Grom/De markies van Carabas
De talisman/De zeeslang
Kasper de draak/De geheimzinnige sleutel
Het vibreerputje/De kneep van Knipmes
Het lijm teem/De partenspeler
Het wegwerk/Eh...dinges
De volvetters/De schoonschijners
De betoverde prinses/de gebroeders Weeromstuit
Niet alleen *Wordt vervolgd,* Striplexikon der Lage Landen is nog steeds verkrijgbaar (*f* 49,50), maar ook heeft de Ledenservice in haar pakket de nieuwe *Stripkatalogus* 1982/83., bijna niet meer te tillem met weer 200 extra pagina's (*f* 45,—).
En voor wat u in deze pil niet kunt vinden, is er nog een *Comics Katalogus* (*f* 14,95) en de door Jan Hermens samengestelde en uitgegeven katalogus van *Lilliputuitgaven,* waarin een overzicht van alle in Duitsland en Nederland uitgegeven Lilliput- en Piccoloboekjes, met ringband *f* 15,—.
Nog steeds aktueel is Frits Oppenoorth's *De Zaak Kuifje* (*f* 15,—) over het proces rond Kuifje in Zwitserland. Hetzelfde geldt voor de bundel *Parodie of plagiaat,* samengesteld door Het Stripschap en uitgegeven t.g.v. de gelijknamige conventie tijdens de Strip-3-daagse van dit jaar (*f* 2,50) ook het *programmaboek* van dit Flaterfestijn is nog verkrijgbaar, gebundeld met Stripschrift 162/163 (*f* 7,—).

De Lijn

Waarom uitgever Nico Noordermeer een Stripschappening 1982 uitgereikt kreeg, kunt u achterhalen door zijn uitgaven aan te schaffen. Hollands glorie, op waardige wijze in boekvorm verpakt:
Herdruk van de volledige *Piloot Storm*-reeks door Henk Sprenger. Nu al vijf deeltjes verschenen, meerdere in voorbereiding. Prijs *f* 11,90 per deel.
Frank de vliegende Hollander, begonnen door Martin Lodewijk, door Piet Wijn afgemaakt. Reeds verschenen: deel 1 (Lodewijk) en delen 4 en 7 (Wijn). Prijs: delen 1 en 4: *f* 9,90; deel 7: *f* 7,90.
De komplete avonturen van het stoomschip *S.S. Anne* (2 delen) door Frits Kloezeman. Deel 1 *f* 9,90, deel 2 *f* 11,90.
Van Piet Wijn verschenen bij De Lijn al de lotgevallen van kapersdocjter *Gloria van Goes* (3 delen, *f* 13,90 per deel) en *Jennifer Scot* (tot nu toe 2 delen, *f* 13,90 per deel).

STRIPWINKELGIDS

'PLATENBAR-STRIPWINKEL LEO'

Lange Kerkstraat 32
4461 JJ Goes, telefoon 01100-13194

STRIPWINKEL **GUUST**

In- en verkoop van stripverhalen

Torenpassage Breda, tel. 076-134153.
Geopend: maandag: 13.00-18.00 uur. Di t/m za: 11.00-18.00 uur. Donderdag tot 21.00 uur.

STRIPBOEKHANDEL DE NOORMAN

Lange Hezelstr 113a Nijmegen tel 080-226146
Koningstr 43 Arnhem tel 085-420909
Nieuwlandstr Tilburg tel 013-358319

Stripwinkel Fantastic Visions

Goudsesingel 44 3011 KC Rotterdam
Tel. 010-331710

RICHARD

Rombout-Hogerbeetsstraat 78,
Amsterdam, tel. 020-842923.

STRIP ANTIQUARIAAT + STRIPGALERIE PANDA

Frederikstraat 955-959
2514 LJ 's-Gravenhage,
telefoon 070-635950*
geopend di t/m vr van 12 tot 6 uur; zaterdag van 11 tot 5 uur

---

BLUNDER

In- & Verkoop
van STRIPBOEKEN

Oude Gracht 203 (hoek Haverstraat)
Utrecht - 311461

EPPO STRIP & BOEK ANTIKWARIAAT
JOS & MARI HUDDLESTON SLATER
KLEINE BERG 33
EINDHOVEN
TEL:
040-441882

Nu ook een
STRIPSPECIAALZAAK
in Vlissingen
met de meest uitgebreide kollektie strips, ook Frans-Engelstalige.

GRAMM. STRIPS 76
DE STRIPWINKEL
Paul Krugerstraat 146-148
4381 WK Vlissingen, 01184-17054

Antiquariaat Nillco
oude strips en boeken

Nieuwlandstraat 25, Tilburg
013-431229 – 3 min. v. station

di.-wo.-vr. 12-6, do. 12-9, zat. 11-5

WONDERLAND

strips en science fiction

Soembawastraat 56
1095 XD Amsterdam
020 - 94 35 62

Stripwinkel 'Ombrosius' Amsterdam
Oostenburgergracht 69, 020-224680
Gesp. in stripweekbladen.
Molukkenstraat 86, 020-945969
gesp. in Ned. en Eng. Comics
Ook een uitgebreid Antiquariaat.

STRIPWINKEL DUMPIE

Nieuwe Rijn 18, Leiden, tel. 071-126404

BESLIST DE GOEDKOOPSTE MET ANTIQUARISCHE PRIJZEN!!
(meestal niet meer dan 60% van de katalogus prijs)

LAMBIEK

Kerkstraat 78, Amsterdam,
telefoon 020-267543

ALLE STRIPS IN HARTJE UTRECHT?
PROBEER DAN MAAR EENS DE...
STRIP & LECTUURSHOP
OUDEGRACHT 136 hoek VINKENBURGSTRAAT 10 030 33 43 57

DE LEKTUURHAL

*GESPECIALISEERD IN STRIPS

LEEUWARDEN
O/D KELDERS 10
058-30756

HARTJE SHEEK
NWE BURGSTR. 3
05150-15510

HEERENVEEN
DRACHT 100 05130-25092

Broerenstraat 4,
Arnhem, tel. 085-431398

P.G. Hermans

Boektiek 37

Zeestraat 37, Beverwijk, telefoon 02510-23113

Openingstijden maandag tot vrijdag 10 tot 6 uur, zaterdag 10 tot 5 uur.

STRIPWINKEL STORS

SCHEFFERSPLEIN, DORDRECHT
078-142012
DAGELIJKS GEOPEND VAN 11.00 UUR T/M 17.30 UUR
ZATERDAGS DE GEHELE DAG
IN & VERKOOP VAN STRIPVERHALEN TEVENS ANTIQUARIAAT.

BOES 3 IS UIT!

Ga hem halen bij je boekhandel of stripspeciaalzaak. Een boek van 64 pagina's vol dolle dwaze Boes-avonturen. Prijs f 12,50 of maak gebruik van nevenstaande bon, stuur de bon op in gefrankeerde enveloppe naar: Uitg. William Dickens Prod.
Postbus 2277
6040 DA Roermond

BON

Ik bestel rechtstreeks van de uitgever .....(aantal) Boes 3 á f 12,50 + f 2,80 verzendkosten.
Gesigneerd door tekenaar: ja / nee*

Naam:

Adres:

Postcode: Plaats:
Handtekening:

(Ik betaal na ontvangst van het boek)
*Doorhalen wat niet van toepassing is.